

Sesja VIII Odpowiedzialność menadżerów – realność sankcji

Skuteczność sankcji – empiryczna analiza postępowania w sprawach orzekania zakazu prowadzenia działalności gospodarczej

apl. adw. Piotr Rachwał

WPROWADZENIE

Tematem opracowania jest pozbawienie prawa prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek oraz pełnienia funkcji członka rady nadzorczej, reprezentanta lub pełnomocnika w spółce handlowej, przedsiębiorstwie państwowym, spółdzielni, fundacji lub stowarzyszeniu orzekany na podstawie przepisów ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze¹, w świetle praktyki orzeczniczej sądów krakowskich w latach 2003 – 2008. Zakresem opracowania objęte są zarówno zagadnienia materialnoprawne, jak i procesowe tej instytucji które w opinii autora wywołują największe kontrowersje lub praktyka ich stosowania budzi wątpliwości. Opracowanie uwzględnia także najnowsze zmiany ustawy².

Badania empiryczne spowodowane były między innymi koniecznością poszerzenia materiału badawczego, w tym orzecznictwa sądowego. Ponadto analiza stanów faktycznych, będących przesłanką operacji logicznej jaką jest wydanie orzeczenia, daje możliwość pełnego spojrzenia na przepisy prawa będące drugą podstawą wyrokowania.

Zakaz prowadzenia działalności gospodarczej oraz pełnienia enumeratywnie wymienionych funkcji obowiązuje w polskim systemie prawnym już od 1997 r. O jego zgodności z Konstytucją wypowiedział się Trybunał Konstytucyjny. W 2003 r.

---

¹Dalej PrUpN

²ustawa z dnia 6 marca 2009 r. o zmianie ustawy - Prawo upadłościowe i naprawcze, ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym oraz ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U.2009.53.434), dalej nowelizacja.

ustawodawca zdecydował się na zmianę dotychczasowej regulacji wprowadzając nową ustawę – Prawo upadłościowe i naprawcze. Instytucja zakazu została w niej zmieniona także poprzez wprowadzenie dodatkowych przesłanek orzeczenia zakazu oraz kryteriów, na podstawie których dochodzi do jego wydania. Sprawia to, że nowo wprowadzone regulacje budzą po raz kolejny konieczność odpowiedzi na pytanie o ich konstytucyjności oraz sensu ich wprowadzenia. W pracy podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, czy cele nowej regulacji, zarysowane w uzasadnieniu do projektu ustawy PrUpN zostały osiągnięte, to znaczy czy doszło do wzrostu ilości prowadzonych spraw w przedmiocie orzeczenia zakazu prowadzenia działalności gospodarczej i czy udało się ustawodawcy tak sformułować przepisy prawa, aby nie przysparzały problemów interpretacyjnych – skuteczność sankcji.

Zakres przedmiotowy instytucji stanowiącej temat niniejszej pracy ingeruje w konstytucyjne prawo jednostki, jakim jest prawo do prowadzenia działalności gospodarczej oraz prawo do swobodnego wyboru miejsca pracy. Z drugiej strony - zakaz pełnić ma między innymi funkcję ochronną uczestników obrotu gospodarczego przed osobami, które nie sprostają obowiązkom przewidzianym prawem w zakresie prowadzenia działalności. To wszystko przemawia za tym, że niniejszy temat rozważań zasługuje na analizę zarówno pod względem doktrynalnym, jak i praktycznym.

Jak wynika z przeprowadzonych badań liczba postępowań o orzeczenie zakazu maleje z roku na rok, a tym samym maleje również liczba orzekanych zakazów. W porównaniu z praktyką obowiązującą na gruncie poprzedniej regulacji można wręcz powiedzieć o marginalizacji omawianej instytucji. Dlatego zasadniczym problemem pracy jest odpowiedzenie na pytanie czy taki stan nie jest winą wprowadzenia nowego sposobu wszczynania postępowań o orzeczenie zakazu – tylko na wniosek, czy raczej rygorystycznych przesłanek wszczęcia postępowania upadłościowego, które mimo, że jest postępowaniem niezależnym od postępowania o orzeczenie zakazu, na tle poprzednio obowiązującego stanu prawnego stanowiło impuls dla sądu wszczęcia postępowania o orzeczenie zakazu z urzędu. Na uwagę zasługuje także ostatnia nowelizacja, a zwłaszcza dodanie w art. 373 ust. 2 wzmianki, że sąd może odstąpić od orzekania zakazu prowadzenia działalności gospodarczej, jeżeli sąd upadłościowy oddalił wniosek o ogłoszenie upadłości na podstawie art. 12 i zezwolił na wszczęcie postępowania naprawczego, co zgodnie z uzasadnieniem do projektu ustawy nowelizującej ma stworzyć zachętę dla dłużników do wszczynania postępowań naprawczych.

1. Metody badawcze zastosowane w pracy

Określenie właściwości rzeczowej w tych sprawach dla sądów upadłościowych spowodowało, że sądami odwoławczymi są sądy okręgowe, których orzecznictwo nie należy do kategorii orzeczeń publikowanych w dostępnych zbiorach.

Wszystko to doprowadziło do konieczności sięgnięcia po inne metody badawcze, które mają na celu dostarczenie orzeczeń sądowych, wskazanie problemów jawiących się w praktyce postępowania o orzeczenie zakazu, jak i dostarczenie danych statystycznych obrazujących funkcjonowanie nowego prawa upadłościowego.

Metodą, która dostarczyłaby potrzebnych informacji, okazała się metoda analizy akt postępowań o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności, przeprowadzona w Sądzie Rejonowym dla Krakowa – Śródmieścia w Krakowie Wydział VIII Gospodarzy dla spraw upadłościowych i naprawczych. Jako że sądem odwoławczym jest Sąd Okręgowy w Krakowie Wydział XII Gospodarczy – Odwoławczy, badania objęły także postępowania apelacyjne w przedmiocie orzeczenia zakazu toczące się przed tym sądem, a także dwa postępowania przed SN, z których tylko jedno zostało przyjęte do rozpoznania.

Zakresem badań objęte zostały wszystkie akta, dotyczące spraw o orzeczenie zakazu na przestrzeni lat 2003 – 2008.

Analiza roku 2003 prowadzona była w celu pozyskania orzeczeń sądowych, mimo że dla badań statystycznych rok ten jest niereprezentatywny z racji tego, że ustawa PrUpN weszła w życie dopiero 1 października 2003 r., a zgodnie z art. 540 tej ustawy do postępowań, wszczętych przed wejściem w życie ustawy, na podstawie art. 17² PrUp, stosuje się przepisy dotychczasowe.

Łącznie analiza objęła ponad sto postępowań. Na potrzeby badań, postępowanie oznacza sprawę, w której sąd dokonywał rozstrzygnięcia na podstawie identycznego stanu faktycznego bez względu na ilość uczestników, wobec których wnioskowano o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej.

2. Uwagi podstawowe na gruncie noweli do PrUp³

Nowelą z dnia 31 lipca 1997 r. ustawodawca wprowadził do poprzednio obowiązującej regulacji prawnej instytucję – pozbawienia prawa prowadzenia działalności gospodarczej

---

³ rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z 24 października 1934 r. - Prawo upadłościowe (tekst jedn. Dz. U. z 1991 r. Nr 118, poz. 51) – nieobowiązujące.

na własny rachunek, oraz pełnienia funkcji reprezentanta lub pełnomocnika przedsiębiorcy, członka rady nadzorczej i komisji rewizyjnej w spółce akcyjnej, z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółdzielni⁴. Przepisy te zostały wprowadzone poprzez dodanie do PrUp nowego rozdziału zatytułowanego „odpowiedzialność cywilna”. Rozdział ten liczył trzy artykuły, z czego ustawodawca poświęcił samemu zakazowi zaledwie dwa artykuły. Art. 17² PrUp przewidywał jako podstawę orzeczenia zakazu niedopełnienie obowiązku określonego w art. 5 § 1 lub § 2 PrUp (nie złożenie w terminie wniosku o ogłoszenie upadłości). Art. 19¹ PrUP rozszerzał odpowiedzialność z art. 17² PrUp także wobec osób, które nie wykonały obowiązków określonych w art. 18 PrUp lub ukrywały swój majątek. Sankcji więc, podlegał także upadły⁵, który nie wskazał i nie wydał syndykowi całego swojego majątku, bądź nie wydał ksiąg handlowych, korespondencji i innych dokumentów. Wykonanie tych obowiązków, upadły zobowiązany był potwierdzić pisemnym oświadczeniem, składanym sędziemu - komisarzowi pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań. Jak z tego wynika, brak potwierdzenia wykonania czynności z art. 18 § 1 PrUp, skutkowało dwojaką sankcją. Ponadto sankcji z art. 17² PrUp podlegał także upadły, który nie udzielił sędziemu - komisarzowi lub syndykowi wszelkich potrzebnych wyjaśnień, z wyjątkiem wyjawiania technicznych sposobów produkcji, stanowiących jego tajemnicę. Art. 18 § 3 PrUp zakazywał upadłemu wydalania się z miejsca zamieszkania, bez zezwolenia sędziego-komisarza, a nie podporządkowanie się tej normie także dawało podstawy do orzeczenia zakazu.

Na tle tej regulacji, decydujące znaczenie miał wyrok Trybunału Konstytucyjnego⁶, w którym TK orzekł o zgodności art. 17² PrUp z Konstytucją. Argumentacja TK odpowiadała w istocie tytułowi jednemu z opracowań doktrynalnych⁷. Jednak orzeczenie to, niezmiernie cenne okazało się dla twórców nowej ustawy PrUpN, w której wprowadzono postępowanie kontradyktoryjne, w którym fakt obiektywnego naruszenia prawa udowodnić winien wnioskodawca, a rola sądu ograniczona została do funkcji

---

⁴ art. 17² PrUp

⁵ Na podstawie art. 85 PrUp przepisy o prawach i obowiązkach upadłego stosowało się odpowiednio do wspólników, odpowiadających za zobowiązania spółki bez ograniczenia, do reprezentantów osoby prawnej i do likwidatorów spółki lub osoby prawnej.

⁶ wyr. TK z dnia 4 lipca 2002 r., P 12/01, (Dz.U.Nr 113, poz. 990)

⁷ „Artykuł 17² Prawa upadłościowego - potrzebny, ale niegodny z Konstytucją”

orzeczniczej. Orzeczenie to zarysowało wreszcie funkcje, jakie spełniać powinna instytucja zakazu prowadzenia działalności gospodarczej, które nie straciły znaczenia także obecnie.

2.1. Funkcje zakazu zarysowane w orzeczeniu TK

Trybunał stwierdził, że sankcja z art. 17² pełni następujące funkcje:

1. prewencyjno – profilaktyczną, która w przeciwieństwie do sankcji karnych, ma odstraszyć od zachowań, które stanowiłyby naruszenie prawa i jednocześnie zabezpieczać przed lekceważeniem prawnych rygorów prowadzenia działalności gospodarczej. Sankcja z art. 39 pkt 2 KK odnosi się zatem do konkretnego rodzaju działalności i nie dopuszcza możliwości zupełnego wyeliminowania ukaranego z życia gospodarczego. Art. 17² § 1-5 PrUp odnosi się natomiast do możliwości pozbawienia prawa prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek, oraz pełnienia funkcji reprezentanta lub pełnomocnika przedsiębiorcy, członka rady nadzorczej i komisji rewizyjnej w spółce akcyjnej, z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółdzielni, a zatem ma zakres ogólny;
2. zabezpieczającą przed wyrządzeniem szkody wierzycielom. Występując z wnioskiem o ogłoszenie upadłości przedsiębiorstwa, jego wierzyciele mogą oczekiwać od organów postępowania upadłościowego zastosowania środków odpowiednich do sytuacji, to jest takich, które zabezpieczą powstałe roszczenia, a jednocześnie zagwarantują wierzycielom bezpieczeństwo dalszej działalności gospodarczej;
3. zabezpieczającą prawa i wolności innych uczestników obrotu gospodarczego. Przedsiębiorca, który prowadzi działalność gospodarczą w sposób zagrażający interesom prawnym, zagraża konstytucyjnym prawom innych obywateli. Pozbawienie go możliwości prowadzenia działalności gospodarczej albo wykonywania funkcji przewidzianych w art. 17² § 1, zabezpiecza prawa i wolności innych osób w tym i przedsiębiorców;
4. zapobiegawczą sytuacjom patologicznym, sprzyjającym możliwości powstania przestępstw przeciwko obrotowi gospodarczemu. Późniejsze eliminowanie skutków negatywnych zjawisk opisanych w art. 300–302 KK - w przeciwieństwie do postępowania prowadzonego na podstawie art. 17² § 1-5 PrUp, wiąże się z koniecznością prowadzenia postępowań karnych, które same przez się nie eliminują

tych zjawisk, a jedynie pozwalają zastosować sankcje karne w stosunku do osób, które takich przestępstw się dopuściły;

5. gwarantującą obowiązek dochowania należytej staranności. Prawo nie może chronić bezprawności, zwłaszcza tam, gdzie wymagana jest podwyższona staranność. Przedsiębiorcy nie może chronić brak wiedzy o stanie własnego przedsiębiorstwa. Jeżeli przedsiębiorca nie jest w stanie należycie ocenić, czy istnieją podstawy do upadłości i czy prowadzone przez niego przedsiębiorstwo jest wypłacalne, to znaczy, że nie jest przygotowany do zawodowego prowadzenia działalności gospodarczej;
6. wyłączającą z obrotu gospodarczego osoby, które nie są w stanie sprostać podstawowym wymaganiom prowadzenia działalności gospodarczej. Art. 9 SwDzGospU wprost i generalnie stwierdza, że przedsiębiorca jest obowiązany spełniać określone przepisami prawa warunki wykonywania działalności gospodarczej. Wolność gospodarcza oznacza niejednokrotnie dopuszczenie i możliwość prowadzenia działalności gospodarczej przez konkretne osoby, o ile reprezentują odpowiednie walory profesjonalne i moralne, oraz przestrzegać będą obowiązującego prawa, a więc dają gwarancję i rękojmię działań, które nie będą prowadzić do wypatrzania istoty wolności gospodarczej.

3. Cel i funkcje zakazu na tle PrUpN

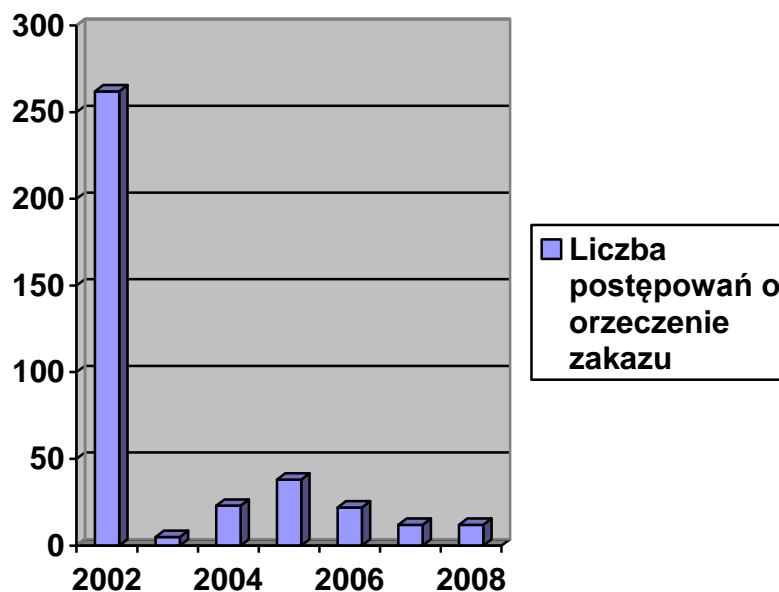
3.1. Ogólny cel wprowadzenia PrUpN w aspekcie zakazu

Ustawodawca *post factum* surowo podszedł do noweli PrUp z dnia 31.07.1997 r., oceniając ją w większej mierze jako złą. Uwagi te, nie dotyczyły jednak wprowadzonej nowelą instytucji zakazu prowadzenia działalności gospodarczej. W uzasadnieniu do projektu ustawy PrUpN⁸ stwierdzono, że celem nowej ustawy jest:

- a. niedopuszczenie do dalszych niewypłacalności, które są następstwem niepłacenia zobowiązań przez niewypłacalnego dłużnika (funkcja profilaktyczna)
- b. kształtowanie wśród przedsiębiorców określonych wzorców zachowań, które można określić jako podstawę rzetelnego przedsiębiorcy (funkcja wychowawcza)
- c. zaspokojenie wierzycieli niewypłacalnego dłużnika (funkcja windykacyjna).

---

⁸ druk sejmowy 809 Sejmu IV Kadencji

Jak widać z powyższego wykresu liczba prowadzonych spraw o orzeczenie zakazu zmalała diametralnie w porównaniu z ostatnim rokiem kiedy postępowania te wszczynane były przez sąd z urzędu. W przeważającej mierze liczba postępowań wszczynanych na podstawie PrUp zależała od ilości ogłoszonych upadłości. Sąd ogłaszając upadłość wszczynał postępowania o orzeczenie zakazu z urzędu.

3.1. Cel nowelizacji przepisów ustawy o orzekaniu zakazu

Ustawodawca w sposób oględny dokonał uzasadnienia ostatniej nowelizacji. Z uzasadnienia projektu ustawy⁹ można wywnioskować, że celem zmian było:

1. stworzenie zachęty dla dłużników do wszczynania postępowań naprawczych;
2. objęcie zakazem osób, które stały się reprezentantami przedsiębiorcy w sytuacji jego niewypłacalności, a ich działania pogorszyły jeszcze jego kondycję finansową;
3. rozszerzenia kręgu osób uprawnionych do złożenia wniosku o pozbawienie dłużnika prawa prowadzenia działalności gospodarczej;
4. wydłużeniu do trzech lat możliwości orzeczenia zakazu prowadzenia działalności gospodarczej w przypadku niezłożenia przez dłużnika wniosku o ogłoszenie upadłości.

W zakresie empirycznym trudno jednak na ocenę wprowadzonej regulacji.

⁹ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy - Prawo upadłościowe i naprawcze, ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (druk sejmowy nr 654).

4. Systematyka ustawy w aspekcie zakazu

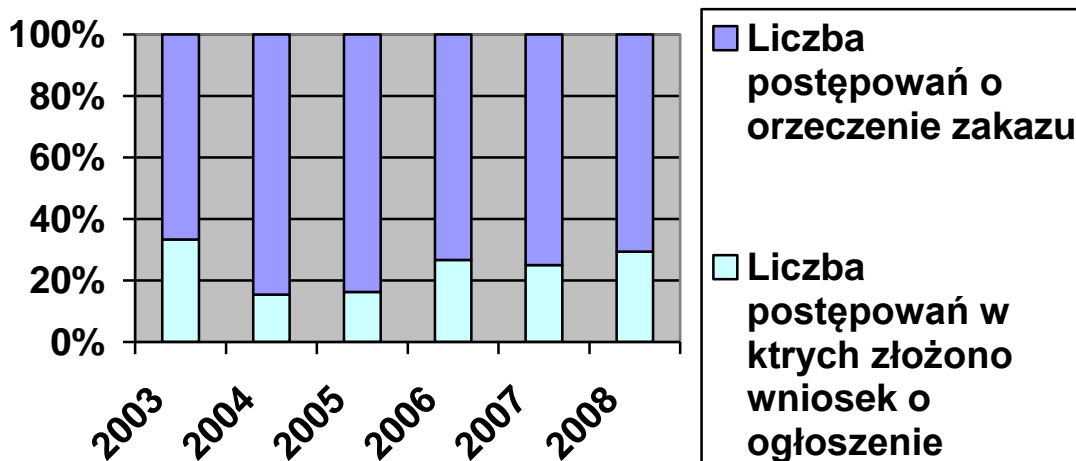
PrUpN podzielone jest na sześć części. Instytucja zakazu prowadzenia działalności gospodarczej uregulowana została w tytule X, ostatnim, części pierwszej ustawy. Systematyka ta prowadzi do kontestacji, że orzeczenie zakazu jest odrębnym postępowaniem w stosunku do postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości, postępowania upadłościowego prowadzonego po ogłoszeniu upadłości jak i postępowania układowego¹⁰. Potwierdza to *expressis verbis* art. 375 stanowiąc, że „jeżeli postępowania upadłościowego nie wszczęto” to właściwym miejscowo jest sąd uprawniony do rozpoznania sprawy o ogłoszenie upadłości. Przepis ten nawiązuje do postępowania upadłościowego w zakresie właściwości sądu – sądu upadłościowego - który właściwy jest do rozpoznawanie spraw o orzeczenia zakazu¹¹, przez co związek ten ma charakter funkcjonalny. Tytuł X zatytułowany jest „Postępowanie w sprawach orzekania zakazu prowadzenia działalności gospodarczej”. Jest to tytuł o tyle mylący, że oprócz norm o charakterze procesowym, zawiera także przesłanki materialnoprawne orzeczenia zakazu oraz regulacje terminu prekluzyjnego, którego upływ powoduje brak możliwości orzeczenia zakazu.

---

¹⁰ SN w uchw. z dnia 18 października 2001 r., III CZP 56/2001 na tle poprzedniej regulacji zważył, że postępowanie w przedmiocie orzeczenia zakazu prowadzenia działalności gospodarczej z postępowaniem prowadzonym w przedmiocie ogłoszenia upadłości jest związane tylko w sposób pośredni, a z tzw. postępowaniem właściwym nie pozostaje w żadnym związku. Obecnie należy stwierdzić, że z obydwoma etapami postępowania pozostaje w pośrednim związku, z powodu odesłania w postępowaniu o orzeczenie zakazu do właściwości sądu upadłościowego, bądź w postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości lub właściwego postępowania upadłościowego.

¹¹ F. Zedler w glosie do post. SN z dnia 27 września 2000 r., V CKN 1520/2000.

Relacje między postępowaniami o orzeczenie zakazu a toczącymi się postępowaniami upadłościowymi

W okresie obowiązywania PrUp, mimo dopuszczenia wszczęcia postępowania o orzeczenie zakazu w przypadku braku postępowania upadłościowego, praktyka wskazywała że dopiero postępowanie upadłościowe implikowało postępowanie o ogłoszenie upadłości. Praktyka obecnie jest zupełnie inna, większość wniosków o orzeczenie zakazu nie jest połączoną uprzednio lub następczo z postępowaniem upadłościowym, co wzmacnia argument, że podstawową funkcją zakazu, w przypadku wszczęcia postępowania na wniosek wierzyciela jest przymuszenie dłużnika do wykonania zobowiązania.

5. Charakter postępowania o orzeczenie zakazu

Na początku należy poczynić uwagę ogólną - postępowanie upadłościowe nie jest odrębnym typem postępowania sądowego. Należy ono do postępowań cywilnych, a samo w sobie nie ma charakteru jednolitego¹². Jako, że postępowanie o orzeczenie zakazu jest odrębnym postępowaniem od upadłościowego należy z kolei ustalić jego charakter. Przy analizowaniu tego zagadnienia należy pamiętać o orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego, w którym stwierdzono, że orzeczenie zakazu nie jest środkiem karnym. Ponadto art. 375 ust. 1 nakazuje stosowanie w postępowaniu o orzeczenie zakazu przepisów o postępowaniu nieprocesowym. Ustawodawca formułując to odesłanie posłużył się

¹² W. Broniewicz, Postępowanie..., s. 20-21. – autor dopatruje się w postępowaniu upadłościowym charakteru mieszanego: rozpoznawczo-wykonawczego.

skrótom myślowym, co może stanowić zarzut niestaranności ustawodawcy¹³. W pozostałych przepisach prawa upadłościowego ustawodawca odsyła także do przepisów kodeksu postępowania cywilnego stanowiąc o tym w sposób wyraźny¹⁴. Ponadto odesłanie to ma charakter odesłania wprost, co stanowi pewnego rodzaju *novum* na tle poprzedniej regulacji, a także przyjętej techniki legislacyjnej. Niemniej szczególna specyfika postępowania w sprawie orzekania zakazu przemawia za tym, że również w tym przypadku będziemy mieli do czynienia z odpowiednim stosowaniem przepisów KPC¹⁵. Ponadto należy przyjąć, że w omawianej sprawie stosuje się jedynie przepisy ogólne o postępowaniu nieprocesowym (art. 506-525 KPC), a także odpowiednio przepisy o procesie, a to na podstawie podwójnego odesłania (art. 376 § 1 PrUpN w zw. z art. 13 § 2 KPC). Jak widać postępowanie o orzeczenie zakazu jest sprawą cywilną w znaczeniu formalnym (art. 1 *in fine* KPC) – sprawa cywilna *sensu largo*¹⁶.

Ze względu na zróżnicowanie spraw cywilnych *sensu largo* wyróżnia się stosunki gospodarcze i handlowe oraz odpowiednio kategorie spraw gospodarczych i handlowych. Art. 479¹ KPC ustanawia zakres przedmiotowy spraw rozpoznawanych w postępowaniu odrębnym – postępowaniu w sprawach gospodarczych. Mimo odesłania z art. 376 ust. 1 PrUpN do przepisów kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym należy rozważyć, czy przepisy działu IVa KPC znajdą zastosowanie w wyniku odesłania z art. 13 § 2 KPC. W art. 479¹ KPC § 1 ustawodawca określił sprawę gospodarczą generalnie jako sprawę ze stosunków cywilnych między przedsiębiorcami w zakresie prowadzonej przez nie działalności gospodarczej, przy czym w § 2 dopełnił to określenie, wymieniając te rodzaje spraw, które wprawdzie nie spełniają wymagań stawianych sprawie gospodarczej w rozumieniu § 1, ale należą do nich mocą arbitralnego ustanowienia. Określenie „sprawa wynikająca ze stosunków cywilnych” odgrywa decydującą rolę, jako że nawiązuje do sprawy cywilnej w znaczeniu materialnym, a więc takiej, w których ochrona prawna sprowadza się do wywołania skutku w ramach stosunku cywilnoprawnego (majątkowego lub niemajątkowego) kreowanego przez podmioty

---

¹³ W opinii do projektu ustawy PrUpN Biuro Studiów i Ekspertyz stwierdziło, że „niektóre przepisy – na pierwszy rzut oka – nie są czytelne (zrozumiałe) nawet dla specjalisty w tej dziedzinie prawa. Już w tej chwili można podkreślić, że wiele z nich będzie wymagało autorytatywnej/sądowej wykładni”.

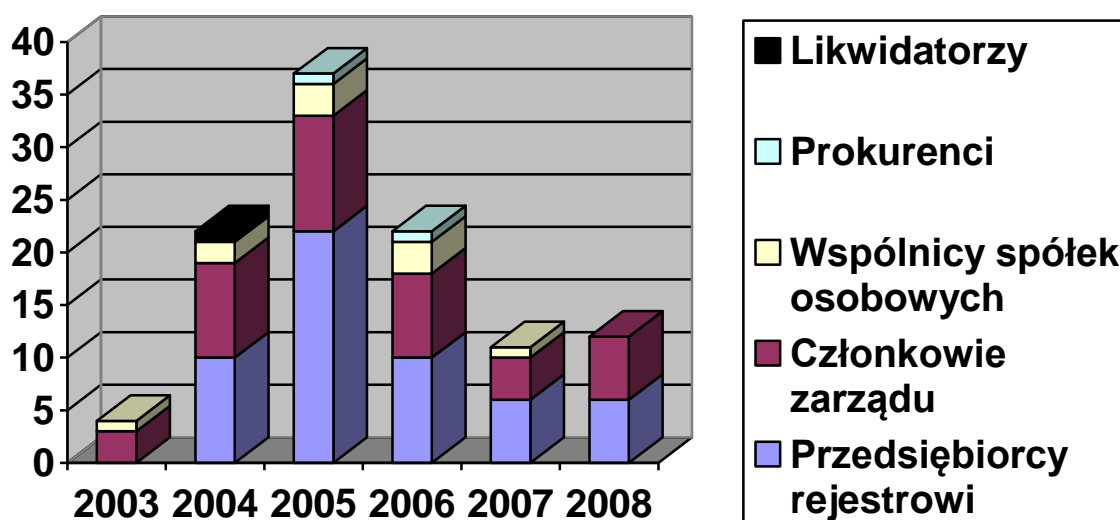
¹⁴ Por. art. 35 PrUpN

¹⁵ M. Bieniak, Odpowiednie..., s. 783.

¹⁶ W czasie obowiązywania PrUp Sąd Rejonowy w Krakowie, VIII Gzd 5/04/S, w sprawie o orzeczenie zakazu wobec obcokrajowca stwierdził, że Konwencja lugańska nie znajdzie zastosowania, a to z uwagi na fakt, iż Konwencja ta dotyczy spraw cywilnych i handlowych, a orzeczenie zakazu z art. 17² PrUp do tej kategorii nie należy.

występujące — na wypadek sporu — jako równoprawni partnerzy¹⁷. Ustawodawca nie posłużył się sformułowaniem, że sprawa gospodarcza jest to sprawa cywilna, co umożliwiałoby stosowanie w sprawie o orzeczenie zakazu przepisów o postępowaniu w sprawach gospodarczych¹⁸. Należy stwierdzić, że sprawa o orzeczenie zakazu nie jest sprawą cywilną *sensu stricto*. Sama właściwość sądu, w sprawach o orzeczenie zakazu, orzeka sąd upadłościowy - sąd gospodarczy, nie stanowi podstawy do stosowania tych przepisów¹⁹. Do podobnego wniosku prowadzi także wykładnia funkcjonalna. Sprawy te rozstrzygają o prawie prowadzenia działalności gospodarczej, gwarantowanego Konstytucją, dlatego też zasada prawdy obiektywnej ma podstawowe znaczenie w sprawach o orzeczenie zakazu. Przyjęcie innego stanowiska prowadziło do stosowania innych przepisów wobec przedsiębiorców rejestrowych, którzy są przedsiębiorcami w rozumieniu art. 479² KPC, a innych przepisów wobec uczestników postępowania (osób uprawnionych do reprezentowania dłużnika, wspólników spółek osobowych) którym nie można przypisać cech przedsiębiorcy.

Uczestnicy postępowania

Likwidatorzy, prokurenci i członkowie zarządu stanowią liczną grupę uczestników postępowania. Nie można im jednak przypisać cech przedsiębiorcy. Dlatego różnicowanie przepisów postępowania pomiędzy tą grupą, a przedsiębiorcami rejestrowymi pozbawione byłoby celu.

¹⁷ J. Gudowski [w:] T. Ereciński (red.), Kodeks...,s.685.

¹⁸ zwłaszcza ze względu na autonomiczne znaczenie „sprawy” w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji.

¹⁹ Niesłusznie sąd w okręgu którym prowadzone były badania, sygn. akt VIII Gzd 6/06/S, umorzył postępowanie ze względu na upływ czasu przewidzianego w art. 479¹¹ KPC, w sytuacji w której wnioskodawcą był syndyk, a uczestnikiem członek zarządu upadłej spółki.

6. Wina i „skutki podejmowanych działań” – przesłanki orzeczenia zakazu czy wymiaru kary

Poza nawias, w pierwszej kolejności, należy wyciągnąć winę - przesłankę wspólną dla orzeczenia zakazu z racji spełnienia się przyczyn określonych w art. 373 ust. 1 pkt 1-4 oraz w art. 374 PrUpN. Przyczyny określone w art. 373 ust. 3 mają natomiast charakter niezależny od winy. Niektórzy autorzy oprócz winy wyciągają poza nawias także skutki podejmowanych działań²⁰ powołując się na treść art. 373 ust. 2, który mówi jakie okoliczności powinien wziąć sąd pod uwagę przy orzekaniu zakazu o którym mowa w art. 373 ust. 1. W opracowaniach tych podnosi się ponadto, że redakcja art. 373 ust. 1 i ust. 2 PrUpN wyraźnie wskazuje, iż zawinione podejmowanie działań, o których mowa w art. 373 ust. 1 pkt 1-4, samo w sobie nie przesądza o obowiązku orzeczenia zakazu pozbawienia praw wymienionych w tym przepisie. Artykuł 373 stanowi bowiem, że „sąd może orzec”. O tym, czy należy orzec zakaz prowadzenia działalności gospodarczej i innych praw wymienionych w art. 373, decyduje więc nie tylko wina w podejmowaniu działań określonych w art. 373 ust. 1 pkt 1-4, lecz także skutek zawinionego działania²¹. Do uwag tych należy odnieść się krytycznie.

Po pierwsze należy zauważyć, że art. 373 ust. 1 *in fine* stanowi już o winie. Dlatego wina staje się jedną z przesłanek orzeczenia zakazu w przypadku popełnienia jednego z czynów opisanych w pkt 1-4. Z punktu widzenia tej odpowiedzialności każdy stopień winy (nawet *culpa levissima*) uzasadnia odpowiedzialność z art. 373²². Natomiast art. 374 PrUpN posługując się określeniem doprowadzenia do niewypłacalności dłużnika w skutek celowego działania lub rażącego niedbalstwa, konstruuje odpowiedzialność opartą na winie umyślnej²³.

Art. 373 konstrukcyjnie zbliżony jest do art. 17² PrUp, z tą różnicą że w poprzedniej regulacji istniał odwrócony ciężar dowodu - „chyba, że nie ponosi winy”. Tak więc w postępowaniach wszczętych przed 1 października 2003 r. sąd wszczynający postępowanie oceniał, czy doszło do obiektywnego naruszenia prawa, natomiast uczestnik postępowania niezależnie od możliwości dowodzenia braku naruszenia prawa, mógł uwolnić się od odpowiedzialności w przypadku wykazania braku winy. Ponadto mimo

²⁰ tak L. Guza [w:] A. Witosz, Prawo..., s. 543, F. Zedler [w:] A. Jakubecki, Prawo..., s. 1061.

²¹ F. Zedler [w:] A. Jakubecki, Prawo..., s. 1061., a także sąd rejonowy w okręgu którego prowadzone były badania, VIII Gza 18/06/S.

²² orz. SN z dnia 10 października 1975., I CR 656/75

²³ Por. odnośnie niedbalstwa Z. Radwański, A. Olejniczak, Zobowiązania..., s. 187.

przyjęcia, że zakaz z art. 373 i 374 nie ma charakteru środka karnego należy wskazać na jego redakcyjne podobieństwo do przepisów karnych. Przepisy karne określają znamiona typu czynu zabronionego, natomiast wymiar kary uzależniony jest od konkretnego przepisu ustawy karnej i zasad ogólnych rządzących ich wymierzaniem. Konkludując, art. 373 ust. 2 wskazuje jedynie na okoliczności którymi winien kierować się sąd przy samym wymiarze kary, to znaczy okresu na jaki zakaz ma być wymierzony²⁴.

Sama wykładnia językowa prowadzi też do takiego wniosku. Art. 373 ust. 2 stanowi, że „przy orzekaniu zakazu o którym mowa w ust. 1, sąd bierze pod uwagę stopień winy oraz skutki podejmowanych działań”. Tak więc sąd stwierdziwszy, że osoba popełniła jeden z czynów określonych w art. 373 ust. 1 pkt 1-4 i w art. 374 PrUpN i osobie tej można przypisać winę w jakiegokolwiek postaci w przypadku odpowiedzialności z art. 373, a jeżeli chodzi o odpowiedzialności z art. 374 PrUpN w kwalifikowanej postaci - przystępuje do orzeczenia zakazu. W efekcie ostatniej nowelizacji sąd może odstąpić od orzekania zakazu, jeżeli sąd upadłościowy oddalił wniosek o ogłoszenie upadłości na podstawie art. 12 PrUpN i zezwolił na wszczęcie postępowania naprawczego. Zmiana ta wzmacnia prezentowaną argumentację.

Kolejnym etapem jest przystąpienie przez sąd do określenia okresu na jaki zakaz powinien zostać orzeczony, biorąc pod uwagę stopień winy oraz skutki podejmowanych działań, w szczególności obniżenie wartości ekonomicznej przedsiębiorstwa upadłego i rozmiar pokrzywdzenia wierzycieli. Czym mniejszy stopień winy i mniejsze skutki dokonanego czynu, tym krótszy okres orzekanego zakazu, chyba, że sąd odstąpi od orzekania zakazu w przypadku oddalenia wniosku na podstawie art. 12 PrUpN i zezwoli na wszczęcie postępowania naprawczego.

Ustawodawca posługując się określeniem „w szczególności” dokonuje wyliczenia przykładowego skutków podejmowanych działań. W grę wchodzić mogą także inne okoliczności np. wielkość szkody powstałe w majątku wchodzącym w skład masy upadłości w skutek jego niszczenia.

Sąd nie jest władny, mimo stwierdzenia zawinionego podejmowania działań o których mowa powyżej, nie orzec w ogóle zakazu, za wyjątkiem sytuacji wprowadzonej ostatnią nowelizacją. Sformułowanie „sąd może”, użyte w przepisach prawa materialnego, nie

---

²⁴ Podobnie A. Świderek [w:] D. Zienkiewicz (red.), Prawo..., s. 638.

oznacza wcale żadnej swobody sądu w stosowaniu prawa²⁵. Jeżeli sąd, dokonując subsumcji dojdzie do wniosku, że spełnione są przesłanki orzeczenia zakazu w postaci dokonania czynu stanowiącego podstawę jego orzeczenia, a nadto osobie tej można będzie przypisać winę, nie pozostanie nic innego jak zakaz taki orzec²⁶.

Zakaz orzec można na okres od trzech do dziesięciu lat, co daje sądowi szeroką możliwość wyboru w zależności od stopnia winy i skutków podejmowanych działań²⁷. Aby zgodzić się z poglądem przeciwnym art. 373 ust. 1, nie mógłby zawierać sformułowania „która ze swej winy”. W takim wypadku usprawiedliwione byłoby stwierdzenie, że skutki podejmowanych działań stanowią odrębną obok winy przesłankę orzeczenia zakazu.

Argumentację powyższą wzmacnia ostatnia nowelizacja, w której ustawodawca przewidział „odstąpienie od orzeczenia zakazu”. Świadczy to, że mimo spełnienia ustawowych przesłanek do jego orzeczenia, w sytuacjach przewidzianych prawem może dojść do odstąpienia od wymierzenia kary, co nie wyłącza bezprawności czynu. Rozwiązanie to należy ocenić pozytywnie, zwłaszcza, że jest ono tożsame z praktyką orzeczniczą, która stała dotychczas na stanowisku, że nie jeżeli wniosek o ogłoszenie upadłości zostaje oddalony na podstawie art. 12 PrUpN to nie sposób mówić o podstawie do orzeczenia zakazu. Obawę budzi jednak zasadność zastosowania koniunkcji w postaci zezwolenia na wszczęcie postępowania naprawczego.

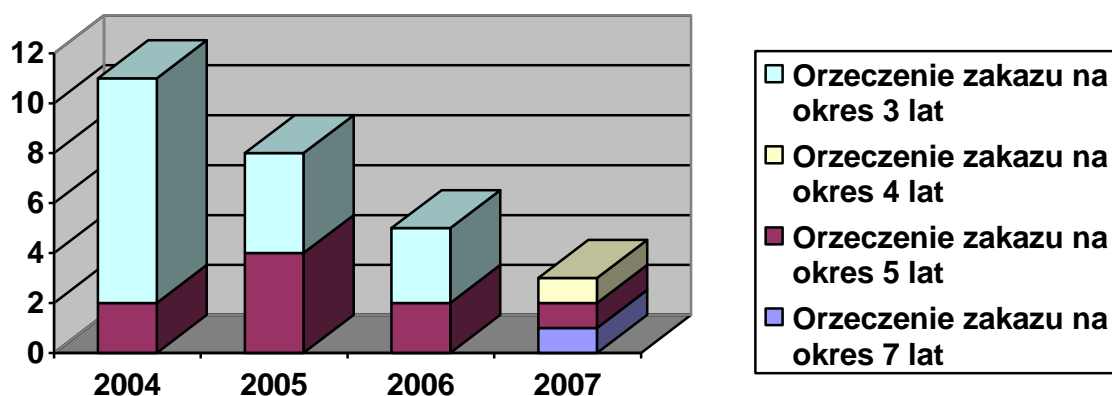
---

²⁵ Podobnie w komentarzu do art. 357¹ KC A. Brzozowski [w:] K. Pietrzykowski (red.), Kodeks..., s. 953. – zwrot „sąd może” zgodnie z konwencją językową określa zakres kompetencji sądu. Użyty zwrot nie przyznaje więc sądowi dowolności decydowania w tym zakresie. Uznać należy, że sąd ma obowiązek wydania takiego orzeczenia, jeżeli spełnione są określone w omawianym przepisie przesłanki.

²⁶ Odmiennie też Z. Świeboda, Prawo..., s. 442.

²⁷ Podobnie Sąd Okręgowy w Krakowie, XII Ga 270/06, który stwierdził, że przy podejmowaniu decyzji o orzekaniu zakazu i jego wymiarze sąd posiada swobodę w zakresie ustalania czasokresu obowiązywania orzeczonej sankcji.

Okres zakazu

W pierwszych latach obowiązywania PrUpN sąd w którym przeprowadzane były badania sięgał tylko do czasokresu zakazu wynikającego z art. 17² PrUp. Dopiero w 2007 r. sąd zaczął wykorzystywać w szerszym zakresie kompetencję z art. 373 ust. 1.

7. Czyny bezprawne stanowiące przesłanki orzeczenia zakazu

Art. 373 ust. 1 w pkt 1-4 wymienia katalog zachowań, które uznaje za bezprawne.

Należą do nich:

1. niezłożenie w terminie dwóch tygodni od dnia powstania podstawy do ogłoszenia upadłości wniosku o ogłoszenie upadłości przez osobę zobowiązaną do tego z mocy ustawy;
2. niewydanie lub niewskazanie majątku, ksiąg handlowych, korespondencji lub innych dokumentów upadłego po ogłoszeniu upadłości przez osobę, która do wydania lub wskazania była zobowiązana mocy ustawy;
3. ukrywanie, niszczenie lub obciążanie po ogłoszeniu upadłości majątku wchodzącego w skład masy upadłości;
4. niewykonywanie innych obowiązków ciężących na upadłym z mocy ustawy lub orzeczenia sądu albo sędziego-komisarza;
5. utrudnianie przez upadłego w inny sposób niż w pkt 2- 4 postępowania.

7.1. Brak złożenia wniosku w terminie

Brak złożenia wniosku w terminie ma charakter bezskutkowy w przeciwieństwie do większości czynów opisanych w art. 373 ust. 1 PrUpN. Skutki nie złożenia wniosku

w terminie, a zwłaszcza obniżenie wartości ekonomicznej przedsiębiorstwa upadłego i rozmiar pokrzywdzenia wierzycieli, będą brane przez sąd na etapie ustalania czasu na jaki zakaz winien zostać orzeczony.

7.2. Termin złożenia wniosku

Przy obydwu przesłankach z art. 11 niewypłacalność ma charakter obiektywny. Literalna wykładania art. 11 ust. 1 prowadzi do wniosku, iż momentem niewypłacalności jest północ dnia, w którym upłynął bezskutecznie termin wykonania drugiego z kolei wymagalnego zobowiązania²⁸. W przypadku przesłanki z art. 11 ust. 2 także należy obiektywnie, nawet za pomocą biegłego (art. 31 PrUpN), ustalić termin kiedy zobowiązania przekroczyły wartość majątku. Prawdą jest, że moment wykrycia takiego stanu jest w zasadzie zawsze odległy od momentu zaistnienia przewyżki stanu biernego nad stanem czynnym. Taka okoliczność ujawnić się może dopiero przy sporządzeniu bilansu, a zatem nie rzadziej niż raz do roku i w większości przypadków nie częściej²⁹. Fakt powzięcia wiadomości przez osobę zobowiązaną do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości dopiero po sporządzeniu takiego sprawozdania nie wyłącza bezprawności zaniechania złożenia wniosku. W tym przypadku przesłanką braku odpowiedzialności może być niemożliwość przypisania winy osobie zobowiązanej do złożenia wniosku. Sąd Okręgowy w Krakowie w sprawie³⁰ o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności prowadzonego wobec likwidatora spółdzielni stwierdził, że „w odniesieniu do spółdzielni, w oparciu o przepis art. 130 § 2 prawa spółdzielczego w związku z art. 20 PrUpN, obowiązkiem likwidatora jest złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości w terminie dwóch tygodni od dnia, w którym na podstawie sprawozdania finansowego stwierdzono, że majątek spółdzielni nie wystarcza na zaspokojenie jej długów. Stan taki został ujawniony dopiero w opinii biegłego ze stycznia 2004 r. Prawidłowo zatem Sąd Rejonowy ustalił, że uczestniczka o wskazanej wyżej podstawie ogłoszenia upadłości spółdzielni powzięła wiadomość z postanowienia o umorzeniu śledztwa z dnia 29 stycznia 2004 r. i po tej dacie rozpoczął się dla niej bieg terminu do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości z art. 21 ust. 1 PrUpN”.

---

²⁸ *Ibidem*, s. 32

²⁹ *Ibidem*

³⁰ sygn. akt XII Ga 247/05

Stanowisko to zasługuje na aprobatę, ale z innym uzasadnieniem. Powstanie niewypłacalności jest zdarzeniem obiektywnym, którego powstanie można ustalić przez podanie konkretnej daty. Natomiast jeżeli osoba zobowiązana do złożenia wniosku powzięła o tym fakcie informację dopiero ze sprawozdania finansowego i niezwłocznie złożyła wniosek, to nie można w takim przypadku przypisać jej winy. Możliwym będzie w drodze analogii zastosowanie dwu tygodniowego terminu do złożenia wniosku.

Sąd rozpoznający sprawę powinien dokonać dokładnego ustalenia, kiedy zaistniała postawa do ogłoszenia upadłości. W niektórych przypadkach ustalenia konkretnego dnia będzie utrudnione, dlatego należy zgodzić się z poglądem, że w przypadku kiedy uczestnik w ogóle nie złożył wniosku o ogłoszenie upadłości, to dla kwestii orzekania o zakazie z art. 373 ust. 1 pkt 1 PrUpN opisowe określenie dnia powstania podstawy ogłoszenia upadłości (np. z upływem I kwartału 2004 r.), jest jednoznaczne i wystarczające³¹.

Od odpowiedzialności chroni tylko skuteczne złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości. Wniosek zwrócony z powodu braków formalnych lub braku opłaty nie wywołuje skutków prawnych, a zatem nie powoduje również zwolnienia z odpowiedzialności za jego niezłożenie w terminie³².

Na tle przeprowadzonych badań brak złożenia wniosku w terminie należy do najczęstszych powodów orzeczenia zakazu prowadzenia działalności. W przeprowadzonych badaniach wszystkie sprawy zakończone prawomocnym orzeczeniem zakazu oparte były na art. 373 ust. 1 pkt 1 PrUpN.

7.3. Brak wydania lub niewskazanie majątku, ksiąg handlowych, korespondencji lub innych dokumentów upadłego po ogłoszeniu upadłości

Bezprawność czynu, o którym mowa w art. 373 ust. 1 pkt 1 PrUpN skorelowana jest z art. 57 PrUpN, który stanowi, że jeżeli ogłoszono upadłość obejmującą likwidację majątku upadłego, upadły jest obowiązany wskazać i wydać syndykowi cały swój majątek, a także wydać wszystkie dokumenty dotyczące jego działalności, majątku oraz rozliczeń, a w szczególności księgi rachunkowe i inne ewidencje prowadzone dla celów

---

³¹ SO w Krakowie, XII Ga 249/05

³² wyr. SN z 12 kwietnia 2006 r., III CSK 47/06.

podatkowych oraz korespondencję. Wykonanie tego obowiązku upadły potwierdza w formie oświadczenia na piśmie, które składa sędziemu – komisarzowi.

W przypadku wydania wchodzi w rachubę jedynie rozumienie wąskie, tzn. upadły obowiązany jest wydać rzeczy wobec których przysługuje mu prawo własności i inne prawa majątkowe do niego należące. Natomiast wskazanie majątku należy rozumieć szeroko. Wskazać oznacza mniej niż wydać, dlatego upadły powinien wskazać ogół praw i obowiązków majątkowych. Syndyk obejmując majątek musi posiadać informację dotyczące także zobowiązań upadłego, co umożliwi mu sporządzenie projektu listy wierzytelności, która obrazować będzie rzeczywisty stan zobowiązań upadłego.

W sprawie³³ wszczętej z wniosku syndyka udowodnione zostało, że reprezentant upadłej spółki nie wydał ksiąg handlowych i innych dokumentów spółki. Sąd stwierdził jednak, że *w świetle art. 373 ust. 2 PrUpN wnioskodawca nie wykazał aby trzydniowe opóźnienie w wydaniu dokumentacji wywarło negatywne skutki ekonomiczne lub zwiększyło rozmiar pokrzywdzenia wierzycieli. Stąd też teza wnioskodawcy, iż sam fakt niewydania dokumentacji automatycznie obligował sąd (był wystarczającą przesłanką) do orzeczenia zakazu nie jest trafny (nawet z ewentualnym zmniejszeniem okresu zakazu).* Orzeczenie to nie zasługuje na aprobatę. Sąd stwierdziwszy, że zaniechanie upadłego ma charakter bezprawny powinien ustalić, czy sprawcy czynu można przypisać winę. Jeżeli stwierdziłby, że uczestnik nie zachował się zgodnie z dyspozycją art. 57 PrUpN, a wykonania tego obowiązku można było się po nim spodziewać powinien orzec zakaz. Dopiero przy ustaleniu okresu na który zakaz powinien zostać orzeczony powinien wziąć pod uwagę skutki niewydania dokumentacji oraz stopień winy.

7.4. Ukrywanie, niszczenie lub obciążanie po ogłoszeniu upadłości majątku wchodzącego w skład masy upadłości

Znamionami określającymi bezprawność czynu jest:

- ukrywanie majątku wchodzącego w skład masy upadłości;
- niszczenie majątku wchodzącego w skład masy upadłości;
- obciążanie majątku wchodzącego w skład masy upadłości.

---

³³ sygn. akt XII Ga 153/07

Należy zauważyć, że wymienione czynności sprawcze stanowią czyn bezprawny jako czynności niewłaściwe, a więc niezgodne z obowiązkiem ostrożności, jakiej każdy człowiek w społeczeństwie przestrzegać powinien, aby drugiemu szkody nie wyrządzić³⁴. Prawo upadłościowe, a w szczególności art. 58 PrUpN nie stanowi o bezprawności tych czynów. Przepis ten stanowi o tych samych czynach, kreując przepis umożliwiający sędziemu – komisarzowi zastosowanie w takich przypadkach środków przymusu określonych w KPC dla egzekucji świadczeń nie pieniężnych.

Przedmiotem wymienionych czynności sprawczych jest tylko majątek wchodzący w skład masy upadłości. W skład masy upadłości wchodzi majątek należący do upadłego w dniu ogłoszenia upadłości oraz nabyty przez upadłego w toku postępowania upadłościowego, z zastrzeżeniem art. 63-67, (art. 62 PrUpN). Pytanie może budzić sytuacja w której osoba dokona tych czynów wobec majątku objętego przez syndyka, który następnie zostanie wyłączony z masy upadłości na podstawie wniosku z art. 72 PrUpN. W tej sytuacji należy stwierdzić, że czyn mimo że bezprawny nie będzie stanowił podstawy orzeczenia zakazu, ponieważ ustawodawca posługuje się określeniem majątku wchodzącego w skład masy upadłości.

Problematyczna sytuacja pojawia się kiedy sprawca dokonuje czynności wymienionych w art. 373 ust. 1 pkt 3, ale jest nie świadoma tego, że majątek ten wchodzi w skład masy upadłości. I w tym przypadku zastosowanie sankcji uzależnione będzie od możliwości przypisania sprawcy winy. Nie będzie można przypisać winy w przypadku usprawiedliwionego okolicznościami błędu sprawcy, co do znamienia kwalifikującego przedmiot czynności wykonawczej.

Po analizie powyższych przepisów należy dojść do wniosku, że ustawodawca słusznie nie zawęził zakresu podmiotowego powyższej normy, ponieważ zarówno zarządca jak i syndyk mogą dokonać bezprawnego obciążenia majątku wchodzącego w skład masy upadłości (np. ustanowienie hipoteki przez syndyka bez zgody rady wierzycieli lub sędziego – komisarza) co stanowić, będzie przyczynę orzeczenia wobec nich zakazu prowadzenia działalności gospodarczej. Przepis ten ukazuje prewencyjny charakter zakazu, który determinuje zarówno uczestników postępowania, jak i jego organy do niepodejmowania czynów sprzeciwiających się celom postępowania upadłościowego.

---

³⁴ Por. R. Longchamps de Berier, Zobowiązania, s. 244.

7.5. Brak wykonywania innych obowiązków ciążących na upadłym z mocy ustawy lub orzeczenia sądu albo sędziego-komisarza

Obowiązki upadłego reguluje art. 57 – 60. Większość z obowiązków nałożonych na upadłego tymi przepisami pokrywa się z dyspozycjami pkt. 2-3 art. 373 PrUpN. Poza zakresem tej regulacji pozostaje jedynie, w razie ogłoszenia upadłości obejmującej likwidację majątku upadłego lub ogłoszenia upadłości z możliwością zawarcia układu, jeżeli upadły pozbawiony został prawa zarządu swoim majątkiem:

- obowiązek potwierdzenia na piśmie w formie oświadczenia składanego sędziemu-komisarzowi, że upadły wskazał i wydał cały swój majątek, a także wydał wszystkie dokumenty dotyczące jego działalności, majątku oraz rozliczeń, w szczególności księgi rachunkowe, inne ewidencje prowadzone dla celów podatkowych i korespondencję,
- zakaz opuszczania kraju bez zezwolenia sędziego-komisarza jeżeli ten tak postanowi.

Natomiast w razie ogłoszenia upadłości z możliwością zawarcia układu, gdy upadły nie został pozbawiony prawa zarządu swoim majątkiem, obowiązki ograniczają się do udzielenia sędziemu – komisarzowi i nadzorcy sądowemu wszelkich potrzebnych wyjaśnień dotyczących jego majątku objętego postępowaniem, jak również umożliwienia nadzorcy sądowemu zapoznania się z przedsiębiorstwem upadłego, a w szczególności z jego księgami rachunkowymi. W przypadku nie wykonania tych obowiązków sąd będzie mógł orzec zakaz prowadzenia działalności.

Art. 59 PrUpN *in principie* przewiduje możliwość nałożenia na upadłego, który nie został pozbawiony prawa zarządu majątkiem, dalej idących obowiązków w formie postanowienia³⁵. Sformułowanie to tożsame jest z zwrotem „nie wykonał innych ciążących na nim z mocy orzeczenia sądu albo sędziego komisarza” z art. 373 ust. 1 pkt 4. Wniosek stąd wysuwa się następujący. Ustawodawca wprowadził możliwość nakładania dodatkowych obowiązków przez sąd jedynie w przypadku upadłego o którym mowa w art. 59 PrUpN i dodatkowo wprowadził sankcję za ich nie wykonanie w postaci zakazu prowadzenia działalności gospodarczej. Nie wprowadził takiej regulacji natomiast w stosunku do innych upadłych: tych wobec których orzeczono upadłość w celu likwidacji majątku, a także z możliwością zawarcia układu, których pozbawiono prawa reprezentowania upadłego – *arg. a contrario*. Uzasadnione to jest prawdopodobnie właśnie

---

³⁵ Tak jeżeli chodzi o formę decyzji procesowej M. Koenner, *Likwidacja...*, s. 34.

możliwością reprezentowana upadłego w sytuacji kiedy prawo to przysługuje nadal upadłemu i opcją postępowania upadłościowego.

7.6. Utrudnianie postępowania przez upadłego w inny sposób

Upadły jako uczestnik postępowania uprawniony jest do brania czynnego udziału w toczącym się postępowaniu. Ustawodawca wyposażył go w nieliczne środki służące temu celowi. Mimo możliwości składania zażaleń tylko w przypadkach wskazanych wyraźnie w ustawie – jako podstawowego środka zaskarżenia w postępowaniu upadłościowym – trzeba zastanowić się czy składanie środków zaskarżenia może zostać potraktowane jako utrudnianie postępowania. Innymi słowy czy art. 5 kc może stanowić dodatkową przyczynę ograniczenia dopuszczalności środków zaskarżenia. Na tak postawione pytanie odnośnie skargi kasacyjnej Sąd Najwyższy udzielił odpowiedzi negatywnej³⁶. Tak więc konstytucyjna zasada dostępu do wymiaru sprawiedliwości, rzetelności procesu i co najmniej dwuinstancyjności postępowania nie może ulec ograniczeniu, a tym samym obawa upadłego o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności z powodu wyczerpywania drogi postępowania sądowego byłaby nieuzasadniona.

8. Odpowiedzialność absolutna na podstawie art. 373 ust. 3 PrUpN

Przepis ten, mimo że umiejscowiony jako jednostka redakcyjna art. 373 PrUpN stanowi oddzielną podstawę odpowiedzialności. W przeciwieństwie do art. 373 ust. 2 i art. 374 nie posługuje się odesłaniem do ust. 1 art. 373 PrUpN. Ponownie powtarza, tożsamą z art. 373 ust. 1, treść zakazu jaka może być orzeczona wobec osoby, której:

- 1) już co najmniej raz ogłoszono upadłość, z umorzeniem jej długów po zakończeniu postępowania upadłościowego;
- 2) ogłoszono upadłość nie dawniej niż pięć lat przed ponownym ogłoszeniem upadłości.

Przepis ten nie opiera odpowiedzialności na zasadne winy. Trudno było by w ogóle w wymienionych przypadkach mówić o winie. W pierwszym przypadku, umorzenie zobowiązań upadłego reguluje art. 369 i 370 PrUpN. Sąd, na wniosek upadłego będącego osobą fizyczną, może w postanowieniu o zakończeniu postępowania upadłościowego

---

³⁶ Por. K. Pietrzykowski, [w:] K. Pietrzykowski (red.), Kodeks..., s. 61 - 62.

obejmującego likwidację majątku upadłego³⁷ orzec o umorzeniu w całości lub części zobowiązań upadłego, które nie zostały zaspokojone w postępowaniu upadłościowym jeżeli:

- 1) niewypłacalność była następstwem wyjątkowych i niezależnych od upadłego okoliczności;
- 2) materiał zebrany w sprawie daje podstawę do stwierdzenia, że nie zachodzą okoliczności stanowiące podstawę do pozbawienia upadłego prawa prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek oraz pełnienia funkcji reprezentanta lub pełnomocnika w spółce handlowej, przedsiębiorstwie, spółdzielni, fundacji lub stowarzyszeniu;
- 3) upadły rzetelnie wykonywał obowiązki nałożone na niego w postępowaniu upadłościowym.

Wprowadzeni oddłużenia uzasadnione jest względami natury prakseologicznej. Upadły, który po zlikwidowaniu całego majątku w postępowaniu upadłościowym obciążony jest jeszcze długami niezaspokojonymi w tym postępowaniu, nie będzie miał motywacji do podjęcia normalnej pracy zarobkowej, skoro wszystkie zarobione pieniądze będą mu zabierane w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym w celu zaspokojenia wierzytelności niezaspokojonych w postępowaniu upadłościowym³⁸. Dla ustalenia kwestii z art. 369 ust. 1 pkt 2 nie jest potrzebne, aby sąd wcześniej działając na podstawie art. 373 i n. musiał oddalić wniosek o pozbawienie upadłego prawa prowadzenia działalności gospodarczej oraz innych uprawnień, o których mowa w tym przepisie³⁹. Jak widać jednak umorzenie zobowiązań upadłego po zakończeniu postępowania upadłościowego, stanowi przesłankę orzeczenia zakazu.

Art. 373 ust. 3 dotyczy sytuacji w której dochodzi do ponownego ogłoszenia upadłości wobec osoby fizycznej, której zobowiązania zostały umorzone w poprzednim postępowaniu upadłościowym. Przemawia za tym zarówno wykładnia językowa „już co najmniej raz ogłoszono upadłość”, a także wykładnia *ad absurdum*. Przeciwnie rozumienie powodowałoby, że osoba która skorzystała z dobrodziejstwa art. 369 PrUpN - co

---

³⁷ Z mocy art. 293 ust. 1 PrUpN oddłużeni mogą być także upadli będący osobami fizycznymi, przeciwko którym prowadzono postępowania upadłościowe z możliwością zawarcia układu, które zakończone zostało układem likwidacyjnym.

³⁸ F. Zedler [w:] A. Jakubecki, Prawo..., s. 1043.

³⁹ *Ibidem*

doprowadzić ma ją do możliwości prowadzenia dalszej działalności i zarobkowania - mogłaby zostać pozbawiona tego prawa na podstawie art. 373 ust. 3⁴⁰, co stanowiłoby kuriozum. Tak więc obydwie przesłanki opierają sankcję na zasadzie ryzyka gospodarczego zaistnienia po raz kolejny stanu niewypłacalności i mają na celu ochronę obiektywnego interesu innych wierzycieli, czy też uczestników obrotu gospodarczego poprzez wyeliminowanie ryzyka związanego z po raz kolejnym upadającym przedsiębiorcą⁴¹.

Wskazany w tym miejscu typ odpowiedzialności, należy zakwalifikować do odpowiedzialności absolutnej, charakteryzującej się brakiem możliwości egzoneracyjnych. Upadły nie może uwolnić się w takim przypadku od odpowiedzialności. W sytuacji tej nie znajdzie również norma z art. 373 ust. 2 in fine PrUpN, ze względu na *argumentum a rubrica*.

Problem istnieje dalej w swobodzie sądu w czasokresie orzekania zakazu. Wykładnia systemowa nie pozwala na sięgnięcie do art. 373 ust. 2 PrUpN – w zakresie skutków podejmowanych działań - przy wymierzaniu zakazu⁴². Rozstrzygnięcie sądu w tej materii oparte tylko na samej zasadzie swobodnej oceny sędziowskiej wykracza poza zakres stosowania prawa i zaczyna wkraczać w sferę jego tworzenia – do czego z definicji sąd nie jest powołany⁴³. *De lege ferenda* należy postulować aby ustawodawca sprecyzował art. 373 ust. 3 poprzez wprowadzenie okoliczności, które sąd winien wziąć pod uwagę przy orzekaniu zakazu. Taką przesłanką mogłaby być okoliczność, czy niewypłacalność, zarówno wcześniejsza jak i ostania, była następstwem wyjątkowych i niezależnych od upadłego okoliczności.

9. Okoliczności wyłączające karalność

Prawo upadłościowe wprowadza własną autonomiczną regulację terminu którego upływ uniemożliwia sądowi orzeczenie zakazu mimo istnienia ku temu przesłanek. Art. 377 PrUpN w swoim pierwotnym brzmieniu stanowi, że nie orzeka się zakazu o którym mowa w art. 373, jeżeli postępowanie w tej sprawie nie zostało wszczęte w terminie roku od umorzenia lub zakończenia postępowania upadłościowego albo oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości na podstawie art. 13, a gdy nie złożono wniosku o

---

⁴⁰ Tak jak się wydaje A. Świderek [w:] D. Zienkiewicz (red.), Prawo..., s. 639.

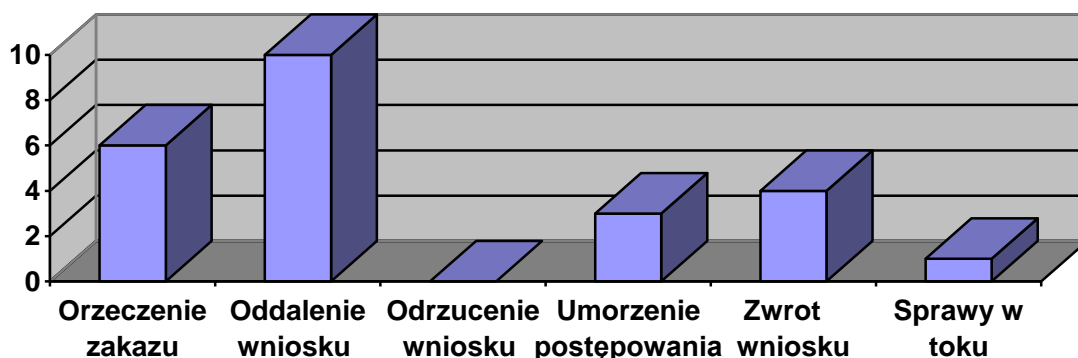
⁴¹ *Ibidem*

⁴² Podobnie S. Gurgul, Prawo..., s. 990.

ogłoszenie upadłości, od dnia, w którym dłużnik obowiązany był taki wniosek złożyć. Zmiana art. 377 polega na wydłużeniu do trzech lat możliwości orzeczenia zakazu prowadzenia działalności gospodarczej w przypadku niezłożenia przez dłużnika wniosku o ogłoszenie upadłości.

Wobec regulacji tej – w jej pierwotnym brzmieniu - podniesione zostały uwagi krytyczne⁴⁴. Zarzuca się, że PrUpN z jednej strony obliguje przedsiębiorców do składania wniosków o ogłoszenie upadłości, grożąc utratą prawa prowadzenia działalności gospodarczej, z drugiej zaś strony daje przyzwolenie, a wręcz zachęca do opieszałości w składaniu takich wniosków, stanowiąc, że nie orzeka się zakazu prowadzenia działalności, jeśli od dnia, w którym dłużnik obowiązany był złożyć wniosek, upłynął okres jednego roku. Takie rozwiązanie niewątpliwie roztacza parasol ochronny nad nieuczciwymi przedsiębiorcami⁴⁵. Konsekwencją tej regulacji jest liczba oddalonych

Rozstrzygnięcie spraw w roku 2006

wniosków – co przedstawia wykres zawierający w oddalonych wnioskach zarówno przesłanki braku podstaw orzeczenia zakazu jak i przypadki złożenia wniosku po terminie.

Z poglądem dotyczącym „parasola ochronnego” nie można się zgodzić. Stanowisko takie wynika, jak się wydaje ze błędnego podejścia do funkcji zakazu. Zakaz ma mobilizować do składania wniosków w terminie, co prowadzi do optymalizacji w zaspokojeniu wierzycieli. Ponieważ wierzyciele mogą także składać wnioski o ogłoszenie upadłości celowym jest aby to zrobili, a nie tylko wszczynali postępowania o orzeczenie zakazu. Przedstawiony niżej sposób wykładni art. 377 PrUpN prowadzi do wniosku, że złożenie wniosku przez dłużnika lub wierzyciela o ogłoszenie upadłości,

⁴³ Taki sam zarzut formułowany był na tle art. 17² PrUp – P. Zimmerman, Artykuł 17² prawa ..., s. 34.

⁴⁴ Por. MoP w którym znajduje się relacja z seminarium na temat „Prawo upadłościowe i naprawcze po roku obowiązywania” http://www.monitorprawniczy.pl/index.php?mod=m_aktualnosci&cid=21&id=725

skutkuje „przejęciem” na inny sposób liczenia terminu wynikającego z art. 377 PrUpN⁴⁶. W związku z powyższym trudno zrozumieć zmiany dokonane ostatnią nowelą, wprowadzające termin trzy letni jeżeli wniosek o ogłoszenie upadłości nie został złożony.

Ponieważ art. 373 stanowi, że „nie orzeka się zakazu” należy stwierdzić, że przepis ten jest przepisem prawa materialnego, jeżeli byłby to przepis proceduralny sąd powinien wniosek taki odrzucić. Termin roczny i trzech letni jest terminem prekluzyjnym, którego nie można ani przedłużyć, ani przywrócić⁴⁷.

Zawarte w art. 377 odwołanie się do „zakazu, o którym mowa w art. 373” należy rozumieć jako odwołanie się do sankcji opisanej w art. 373 od strony przedmiotowej⁴⁸. Dlatego postępowaniem w sprawie o orzeczenie zakazu „o którym mowa w art. 373” będzie zatem również postępowanie wszczęte na podstawie art. 373 ust. 1 pkt 1 – 4, art. 373 ust. 3, a także art. 374 PrUpN. W tych przypadkach należy będzie trzeba ustalić datę od której będzie liczony termin do złożenia wniosku, a złożenie wniosku po upływie roku od tej daty spowoduje jego oddalenie.

Kolejny przypadek stanowi sytuacja w której wniosek o ogłoszenie upadłości nie został złożony w terminie trzech lat od dnia w którym dłużnik obowiązany był taki wniosek złożyć, ale wniosek o ogłoszenie upadłości został złożony po upływie tego okresu przez dłużnika lub wierzyciela. W takim przypadku słowa „nie złożenie wniosku” dotyczą zatem stanu rzeczy istniejącego w chwili, kiedy składany jest wniosek i stan ten jest władny odmienić sam wierzyciel lub dłużnik składając wniosek o ogłoszenie upadłości. Wtedy art. 377 *in fine* nie znajdzie zastosowania, albowiem nie jest tak, że „nie złożono wniosku”. Termin trzech letni w takim przypadku rozpoczyna swój bieg po oddaleniu takiego wniosku z przyczyn określonych w art. 13 PrUpN albo jeszcze później, po umorzeniu lub zakończeniu wywołanego nim postępowania upadłościowego⁴⁹. Z racji przedłużenia terminu rocznego w przypadku braku złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, na termin trzech letni, rozważania te mogą utracić po części na znaczeniu.

Czyny opisane w art. 373 ust. 1 pkt 2 – 4, a także w art. 373 ust. 3 związane są z toczącym się postępowaniem upadłościowym. Dlatego sposób liczenia terminu z art. 377 PrUpN uzależniony będzie od daty prawomocności postanowienia (art. 521 KPC w zw.

---

⁴⁵ D. Zientkiewicz, *Ibidem*

⁴⁶ uchw. SN z dnia 22 marca 2006 r., III CZP 13/2006.

⁴⁷ *Ibidem*

⁴⁸ post. SN z dnia 23 marca 2006 r., IV CSK 35/2005.

z art. 376 ust. 1 PrUpN) o umorzeniu, lub zakończeniu postępowania upadłościowego albo oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości na podstawie art. 13 PrUpN. Nie ma także przeszkód do orzeczenia zakazu w razie uchylenia postępowania upadłościowego (art. 371 PrUpN)⁵⁰.

W przypadku orzekania sankcji zakazu na podstawie art. 374 PrUpN w większości przypadków pozostanie w zbiegu z art. art. 373 ust. 1 pkt 1. W przypadku kiedy dłużnik złożył wniosek o ogłoszenie upadłości w ustawowym terminie, a niewypłacalność nastąpiła na skutek jego celowego działania lub rażącego niedbalstwa, zastosowanie znajdzie liczenie terminu od daty prawomocności postanowienia o umorzeniu, lub zakończeniu postępowania upadłościowego albo oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości na podstawie art. 13 PrUpN. Natomiast jeżeli wniosek nie został w ogóle złożony, a dłużnikowi nie będzie można przypisać za to winy, zastosowanie znajdzie art. 377 *in fine* – od dnia powstania niewypłacalności. I w tym przypadku dojdzie do „odnowienia” terminu w przypadku złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości.

10. Charakter zakazu orzeczonego na podstawie PrUpN

Trybunał Konstytucyjny wyraźnie opowiedział się, że orzeczenie zakazu na gruncie PrUp nie ma charakteru środka karnego, a sankcja przewidziana prawem nie jest środkiem represyjnym ponieważ jej celem jest stworzenie zabezpieczenia należytego wykonywania obowiązków przewidzianych prawem przez przedsiębiorców⁵¹. Ponadto sprawy o orzeczenie zakazu należą do kategorii spraw cywilnych w znaczeniu formalnym. Wszystko to prowadzi do wniosku, że orzekany zakazu jest środkiem profilaktycznym, zabezpieczającym przed dalszymi nieprawidłowościami obrotu gospodarczego, eliminującym z obrotu gospodarczego podmioty nierzetelne, który nie umiały sprostać wymaganiom profesjonalnego obrotu gospodarczego. Jest to więc środek o charakterze cywilnoprawnym, wobec którego znajdują zastosowanie zasady rządzące odpowiedzialnością cywilną. Zwłaszcza wprowadzenie kontradiktoryjności postępowania w PrUpN – wszczęcie postępowania na wniosek, ciężar dowodu spoczywający na

---

⁴⁹ Tak P. Zimmerman, Prawo, s. 565 z powołaniem się na uchw. SN z dnia 22 marca 2006 r., III CZP 13/2006.

⁵⁰ Szerzej na ten temat F. Zedler [w:] A. Jakubecki, Prawo..., s. 1074.

⁵¹ Inaczej, na tle poprzednio obowiązującej ustawy, opowiadając się za uznaniem zakazu jako środka karnego F. Zedler, Prawo..., s. 214.

wnioskodawcy zarówno w zakresie wykazania obiektywnego naruszenia prawa jak i winy – przemawia za powyższą argumentacją.

11. Zakres przedmiotowy zakazu

Zakresem przedmiotowym zakaz obejmuje:

- prawo prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek;
- pełnienie funkcji członka rady nadzorczej;
- pełnienie funkcji reprezentanta lub pełnomocnika w spółce handlowej, przedsiębiorstwie państwowym, spółdzielni, fundacji lub stowarzyszeniu.

Zakaz prowadzenia działalności może być orzeczony tylko łącznie z zakazem pełnienia określonych funkcji o których mowa w art. 373 ust. 1 PrUpN. Tylko taka interpretacja daje możliwość wyłączenia z obrotu gospodarczego osób, które nie są w stanie sprostać podstawowym wymaganiom prowadzenia działalności gospodarczej.

11.1. Zakaz prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek

Art. 373 dodatkowo ogranicza zakres zakazu prowadzenia działalności gospodarczej dodając do tego, że działalność prowadzona ma być na własny rachunek.

Zakresem objęta jest działalność gospodarcza osoby fizycznej, prowadzona na podstawie przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej⁵². W tej samej formie prowadzona jest także działalność gospodarcza osób które łączy umowa spółki cywilnej. Każda z tych osób prowadzi działalność gospodarczą ewidencyjną – którą jest zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły (art. 2 SwobDziałGospU). Pojęcie działalności gospodarczej użyte w ustawie opiera się na:

- 1) kryterium ekonomicznej klasyfikacji działalności;
- 2) zarobkowych celach działalności;
- 3) sposobie wykonywania działalności gospodarczej ze względu na organizację i częstotliwość⁵³.

---

⁵² Dz. U. 2007 r. Nr 155 poz. 1095

⁵³ C. Kosikowski, Ustawa..., s. 416.

Odrębność osobowych spółek handlowych, w zakresie osobowości prawnej, od ich wspólników, a także hybrydowy charakter spółki partnerskiej, komandytowej i komandytowo - akcyjnej prowadzi w konsekwencji do analizy, czy wspólnicy spółek osobowych prowadzą działalność gospodarczą. Definicje ustawowe wszystkich spółek osobowych stanowią, że są to spółki, które prowadzą przedsiębiorstwo pod własną firmą. Prowadzenie przedsiębiorstwa należy pod względem znaczeniowym utożsamić z pojęciem prowadzenia działalności gospodarczej w rozumieniu SwobDziałGospU⁵⁴. Z definicji spółek osobowych wynika, że to spółka prowadzi działalność gospodarczą na swój własny rachunek.

W spółce jawnej należy powołać się na orzeczenie Sądu Najwyższego⁵⁵, w którym sąd stwierdził, że:

1. Kupcem jest nie tylko ten, kto sam prowadzi we własnym imieniu przedsiębiorstwo zarobkowe, lecz i ten, kto takie przedsiębiorstwo prowadzi wspólnie z drugą osobą.
2. Przedsiębiorstwo zarobkowe prowadzi ten, w którym imieniu i na czyj rachunek przedsiębiorstwo jest prowadzone, kto z zawartych czynności prawnych jest uprawniony i zobowiązany i kto za zobowiązania wynikające z zawartych interesów odpowiada całym swoim majątkiem.
3. Jakkolwiek majątek spółki jawnej jest do pewnego stopnia wyodrębniony od majątku spółników, i chociaż spółka ta może nabywać prawa, zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywaną, nie posiada ona charakteru osoby prawnej, oderwanej od osobowości tworzących spółkę osób fizycznych, lecz stanowi tylko węzeł łączący poszczególnych spółników.
4. Członek jawnej spółki handlowej jest kupcem w ogólności, nie tylko o tyle, o ile chodzi o czynności połączone z przedsiębiorstwem spółki i dokonywane pod firmą spółki.

Należy zważyć jednak na to, że w modelowym ujęciu spółki komandytowej i komandytowo – akcyjnej, odpowiednio komandytariusze i akcjonariusze, nie odpowiadają za zobowiązania całym swoim majątkiem, a jedynie do pewnej sumy. Ponadto cel ich uczestnictwa w spółce jest inny niż w przypadku spółki jawnej i zbliżony jest bardziej do roli udziałowca lub akcjonariusza w spółkach kapitałowych (art. 126 § 1

---

⁵⁴ Tak odnośnie spółki jawnej W. Pyziół [w:] W. Pyziół, Prawo spółek, s. 83.

⁵⁵ orz. SN z dnia 29 lutego 1936 r., II C 2907/35

pkt 2 odsyła do odpowiedniego stosowania przepisów dotyczących spółki akcyjnej). Wspólnicy ci mają na celu dekapitalizowanie działalności, co przynieść ma im profity przy podziale zysku uzyskanego przez spółkę. W modelowym ujęciu spółki komandytowej komandytariusz pozbawiony jest prawa prowadzenia spraw spółki, natomiast w spółce komandytowo – akcyjnej akcjonariusze pozbawieni są takiego prawa *ipso iure*⁵⁶.

Dlatego należy przyjąć, że zakaz prowadzenia działalności gospodarczej nie obejmuje komandytariuszy w spółce komandytowej⁵⁷, którym umowa spółki nie przyznaje prowadzenia spraw spółki, a także akcjonariuszy w spółce komandytowo – akcyjnej⁵⁸. Ich rola ograniczona jest do inwestowania wolnych środków finansowych, a nie prowadzenia działalności gospodarczej.

Węższe rozumienie zakresu zakazu powołujące się na fakt prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek, mimo, że przy wykładni językowej dopuszczalne, sprzeczne byłoby z funkcjami zakazu prowadzenia działalności gospodarczej i jako takie nie może być zaakceptowane⁵⁹. *De lege ferenda* należy proponować usunięcie z art. 373 określenia „na własny rachunek”.

Zakaz nie obejmuje także członkostwa w spółkach kapitałowych⁶⁰, posiadanie udziałów lub akcji nie jest prowadzeniem działalności gospodarczej⁶¹. Nie ma przy tym znaczenia liczba posiadanych udziałów lub akcji, ani tryb w jakim zostały uzyskane.

Art. 22 stanowi, że przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy na rzecz pracodawcy. Dlatego zawarcie stosunku pracy nie może być objęte omawianym zakazem. Pogląd przeciwny prowadziłoby do konieczności sięgnięcia przez osoby wobec których orzeczono zakaz do uzyskiwania dochodów z „szarej strefy”, na co niewątpliwie nie można pozwolić.

---

⁵⁶ Zakaz prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek nie może zostać utożsamiony z zakazem reprezentowania podmiotów gospodarczych.

⁵⁷ Odnośnie komandytariusza por. J. Szwaja [w:] S. Sołtysiński, Kodeks..., t. I, s. 688, gdzie stwierdzono, że komandytariusz także na gruncie obecnego prawa nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu art. 1 ust. 1 i art. 5 ust. 1 PrUpN.

⁵⁸ Inaczej Z. Świeboda, Prawo..., s. 604.

⁵⁹ Tak L. Guza [w:] A. Witosz (red.), Prawo..., s. 680, który twierdzi, że zakaz nie będzie dotyczył wspólników handlowych spółek osobowych, którzy nie są uprawnieni do reprezentowania spółki.

⁶⁰ C. Kosikowski, Ustawa..., s. 416, który twierdzi, że takiemu ujęciu sprzeciwia się natura prawna spółki komandytowej, która stanowi przeciw formę organizacji kapitału niezbędnego do wykonywania działalności gospodarczej. Autor twierdzi, że gdyby było inaczej, wtedy tworzenie lub przystępowanie do spółek byłoby idealną formą ucieczki od zakazów podejmowania działalności gospodarczej.

⁶¹ Uchw. SN z dnia 23 lutego 2005 r., III CZP 88/2004, w której SN dokonał szczegółowej analizy czym jest prowadzenie działalności gospodarczej.

11.2. Zakaz pełnienia funkcji członka rady nadzorczej

Rada nadzorcza jest organem który został przewidziany w spółce komandytowo – akcyjnej, spółce z ograniczoną odpowiedzialnością i spółce akcyjnej. Należy zastanowić się, czy sankcja rozciąga się na zakaz pełnienia funkcji kontrolnych w strukturze przedsiębiorcy w ogólności. Jako, że art. 373 PrUpN ma charakter ingerencji w prawa i swobody obywatelskie, podobnie jak to ma miejsce w stosowaniu przepisów ustaw karnych jego rozszerzająca wykładnia nie jest dopuszczalna. Jednak zbyt literalna wykładnia prawa doprowadzić mogłaby do nadużywania prawa i obejścia zakazu wykonywania funkcji członka rady nadzorczej. Dlatego należy wyrazić pogląd, że zakaz pełnienia funkcji członka rady nadzorczej obejmuje też swoim zakresem pełnienie funkcji w komisji rewizyjnej w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością⁶². Różnica między komisją rewizyjną, a radą nadzorczą sprowadza się do okresowości działania komisji rewizyjnej⁶³. Ponadto art. 221 § 2 KSH umożliwia rozszerzenie obowiązków komisji rewizyjnej w spółce nie mającej rady nadzorczej, co może doprowadzić do powierzenia komisji rewizyjnej stałego nadzoru nad działalnością spółki⁶⁴.

11.3. Zakaz pełnienia funkcji reprezentanta lub pełnomocnika w spółce handlowej, przedsiębiorstwie państwowym, spółdzielni, fundacji lub stowarzyszeniu

Tak sformułowany zakaz ma na celu odsunięcie osób „niegodziwych” od jakiegokolwiek reprezentowania podmiotów prawnych, przez co uniemożliwienie im składania oświadczeń woli w imieniu przedsiębiorcy⁶⁵. W połączeniu z zakazem prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek zabezpiecza prawa i wolności innych uczestników obrotu gospodarczego. Prowadząc wywód dalej należy zauważyć, że słusznie ustawodawca ustanawiając zakres przedmiotowy posłużył się terminem „reprezentanta” i „pełnomocnika”. Taka regulacja ma zapewnić jak najszerszy zakres zakazu, obejmujący wszystkie osoby uprawnione uczestnictwa w obrocie z osobami trzecimi. Nie można jednak zakazu rozszerzać na osoby piastujące funkcje zarządzające w strukturze przedsiębiorstwa, które nie są jednocześnie członkami statutowymi

---

⁶² Inaczej A. Świderek [w:] D. Zienkiewicz (red.), Prawo..., s. 636, powołując się na wykładnię historyczną. W art. 17² PrUpN ustawodawca wyraźnie przedmiotem zakazu obejmował pełnienie funkcji w komisji rewizyjnej w spółce akcyjnej, z ograniczoną odpowiedzialnością i spółdzielni.

⁶³ J.P. Naworski, Uprawnienia...

⁶⁴ A. Szajkowski i M. Tarska, [w:] S. Sołtysiński, Kodeks..., t. I, s. 593.

⁶⁵ Por. Z. Świeboda, Prawo..., s. 604.

reprezentantami przedsiębiorcy. Do kręgu tych podmiotów zaliczyć można wszelakich dyrektorów, menedżerów którzy wykonują swoje funkcje jedynie na podstawie umowy o pracę lub innej umowy cywilnoprawnej która równocześnie nie daje umocowania do wykonania czynności w imieniu dającego zlecenie. Sama taka umowa będzie ważna w zakresie w którym nie obejmuje pełnomocnictwa, zarówno ogólnego, rodzajowego jak i pełnomocnictwa do poszczególnych czynności prawnych. To samo tyczy się prokury. Jako że prokurę ustanowić może jedynie przedsiębiorca podlegający wpisowi do KRS, prokura ujawniana jest w tym rejestrze ze wszystkimi skutkami wynikającymi z art. 14 – 17 KrRejSU.

Pełnomocnictwo reguluje nie tylko art. 98 – 109⁹ KC. Wszystkie ustawy procesowe przewidują także instytucję pełnomocnictwa. Nie wchodząc w szczegóły relacji między pełnomocnictwem procesowym, a pełnomocnictwami o których mowa w przepisach kodeksu cywilnego, należy zadać pytanie czy zakaz obejmuje również pełnienie funkcji pełnomocnika procesowego. Na początku należy wyłonić krąg podmiotów wspólny dla wszystkich ustaw procesowych: pełnomocników profesjonalnych. W chwili obecnej wykonywanie zawodów adwokata, radcy prawnego, doradcy podatkowego jest wykonywaniem działalności gospodarczej na własny rachunek. Wszystkie te osoby zobowiązane są prowadzić działalność zawodową w sposób zorganizowany, bądź to w formie działalności ewidencyjnej lub osobowych spółek handlowych. Dlatego osoby te reprezentując mocodawców przed organami administracji publicznej, sądami i innymi instytucjami wykonują działalność zawodową i należałoby stwierdzić, że jest to czynność sprzeczna z zakazem z art. 373 PrUpN. Zasadą jednak będzie dopuszczenie osób do występowania w roli pełnomocnika procesowego w przypadkach prawem dopuszczonych⁶⁶, ponieważ nie sprzeciwia się to celowi zakazu prowadzenia działalności gospodarczej⁶⁷. Celem bowiem jest wyeliminowanie osoby z obrotu gospodarczego, a nie skazanie na „śmierć” cywilną.

---

⁶⁶ Por. art. 87 KPC, 82 i 88 KPK, art. 33 KPA.

⁶⁷ odnośnie adwokatów orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej wydaje się mało realne ze względu na korporacyjny zakaz zajmowania się zarządkiem majątkiem innych osób wynikający ze zbioru zasad etyki adwokackiej i godności zawodu.

12. Skutki naruszenia zakazu

12.1. Omówienie stanowisk prezentowanych w literaturze przedmiotu

W tej kwestii ścierają się dwa zasadnicze zapatrywania, które zostały sformułowane już w okresie obowiązywania PrUpN. Pierwsze z nich stanowi, że podejmowanie czynności sprzecznej z tym zakazem (a więc podejmowanie działalności gospodarczej czy też powołanie osoby pozbawionej tych praw na stanowisko członka rady nadzorczej, reprezentanta lub pełnomocnika w spółce handlowej, przedsiębiorstwie państwowym, spółdzielni, fundacji lub stowarzyszeniu) jest czynnością sprzeczną z prawem. W konsekwencji taka czynność jest nieważna stosownie do art. 58 KC⁶⁸. Stanowisko to opiera się na przyjęciu, że orzeczenie zakazu realizuje się w sferze zdolności prawnej⁶⁹. W następstwie orzeczenia zakazu osoba taka staje się wyłączonej z kategorii osób zdolnych do występowania w charakterze podmiotów praw i obowiązków związanych z działalnością gospodarczą oraz kategorii osób mogących w sposób prawnie doniosły pełnić, a także zostać powołanymi do pełnienia wskazanych w przepisie funkcji.

Odmienne stanowisko sprzeciwia się tak daleko idącym konsekwencją prawnym zakazu. Wprawdzie orzeczenie o zastosowaniu zakazu z art. 373 PrUpN ma niewątpliwie charakter konstytutywny, nie oznacza to jednak, aby orzeczenie takie można utożsamić z aktem normatywnym⁷⁰. W tym duchu wypowiedział się także sąd rejonowy w którym prowadzone były badania w sprawie⁷¹ w której reprezentant upadłego wobec którego orzeczono zakaz na podstawie art. 17² PrUp wniósł sprzeciw od postanowienie sędziego – komisarza ustalającego listę wierzycieli. Sąd stwierdził, że *prawomocnie orzeczony zakaz nie powoduje w tym przypadku niemożności reprezentowania upadłego. Dopiero bowiem właściwy organ uprawniony do powoływania i odwoływania członków zarządu, może odwołać takiego członka zarządu z funkcji, względnie on sam może z tej funkcji zrezygnować. Osobną kwestią jest natomiast odpowiedzialność karna takiej osoby za naruszenie zakazu określonego w art. 17² PrUp, w tym za sprawowanie funkcji członka zarządu podmiotu gospodarczego, po prawomocnie orzeczonym zakazie prowadzenia działalności gospodarczej*⁷².

⁶⁸ Tak m.in. K. Głaga – Gieruszyńska, Prawo..., s. 158, F. Zedler [w:] A. Jakubecki, Prawo..., s. 1064.

⁶⁹ T. Jasiński, Skutki..., s. 27 – 32.

⁷⁰ L. Guza [w:] A. Witosz (red.), Prawo..., s. 680.

⁷¹ sygn. akt U – 263/02/15

⁷² Jak widać sąd podzielił drugi z prezentowanych poglądów, ponieważ w innym przypadku winien powyższy środek zaskarżenia odrzucić na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 w zw. z art. 370 KPC.

12.2. Skutki orzeczenia zakazu w przypadku przyjęcia braku nieważności czynności – ujęcie procesowe

Podstawowym skutkiem orzeczenia zakazu jest skutek wyrażony w art. 365 KPC. Prawomocne postanowienie o zakazie prowadzenia działalności gospodarczej wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej. Art. 365 § 1 in fine nie znajduje zastosowania, jako że żaden przepis ustawy nie wskazuje jakoby inne osoby były związane tym orzeczeniem. Mimo że orzeczenie o zastosowaniu zakazu z art. 373 PrUpN ma charakter konstytutywny, to inne osoby nie są związane treścią postanowienia. Rodzić może to konsekwencje tego typu, że osoba wobec której orzeczono zakaz może zostać wybrana przez organ uchwałodawczy przedsiębiorcy do pełnienia funkcji, które zakaz ten obejmuje lub zawrzeć umowę spółki osobowej, natomiast sąd rejestrowy badający wniosek o wpis do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, zgodnie z art. 365 § 1 związany jest powyższym orzeczeniem. Prowadzi to do trudnych do pogodzenia ze sobą skutków. Z jednej strony osoba wobec której został orzeczony zakaz może zostać powołana na piastuna funkcji członka zarządu, rady nadzorczej, a także zawrzeć umowę spółki osobowej, natomiast sąd rejestrowy winien taki wniosek oddalić⁷³.

Inne organy państwowe i administracji publicznej nie będą mogły traktować jako przedsiębiorców osób wobec których orzeczono zakaz i powinny odmówić wpisu do ewidencji działalności gospodarczej, wykreślić z ewidencji, odmówić lub cofnąć zezwolenie na prowadzenie działalności⁷⁴.

Jedynym środkiem dyscyplinującym dysponuje sąd rejestrowy, organy państwowe i organy administracji, które mogą wykreślić z podmiot z rejestru, co przesądza sprawę w przypadku decyzji konstytutywnej. Natomiast problem powstaje przy orzeczeniu deklaratorywnym. Powołane na funkcję członka rady nadzorczej, komisji rewizyjnej, reprezentanta prokurenta lub likwidatora w spółce handlowej, przedsiębiorstwie państwowym, spółdzielni, fundacji lub stowarzyszeniu ma charakter konstytutywny, natomiast wpis do KRS ma jedynie charakter deklaratorywny i informacyjny.

---

⁷³ Nie poprawnym byłoby odrzucenie wniosku ze wskazaniem na art. 199 § 1 pkt. 3 KPC, w przypadku kiedy osoba wobec której orzeczono zakaz została powołana do pełnienia funkcji członka zarządu i podpisała wniosek o wpis do KRS. Wpis do rejestru ma w tym zakresie jedynie charakter deklaratorywny, dlatego nie sposób powiedzieć, że w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej wnioskodawcą zachodzą braki uniemożliwiające jej działanie.

⁷⁴ K. Pietkowski, *Nowa forma...*, s. 8-9.

Sąd Rejonowy dla Krakowa – Śródmieścia w Krakowie Wydział XI Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego wykreślił likwidatorów spółki z o.o. z urzędu, wobec orzeczenia wobec nich przez sąd w którym prowadzone były badania zakazu pełnienia funkcji członka rady nadzorczej, reprezentanta lub pełnomocnika w spółce handlowej, przedsiębiorstwie państwowym, spółdzielni, fundacji lub stowarzyszeniu na okres trzech lat⁷⁵. Na gruncie prawa materialnego likwidator wobec którego orzeczono omawiany zakaz może zostać pozbawiony swojej funkcji jedynie na mocy art. 276 § 2 KSH, a także stosując odpowiednio art. 202 KSH. Tak więc wygaśnięcie mandatu może nastąpić jedynie w sposób przewidziany w kodeksie, a samo wykreślenie z rejestru potwierdza jedynie ten fakt. KSH nie przewiduje możliwości wykreślenia likwidatora z urzędu przez sąd, kiedy został on powołany przez wspólników. Normą uprawniającą sąd do takiego rozstrzygnięcia jest art. 24 ust. 4 KrRejU, który przewiduje, że sąd rejestrowy może z urzędu dokonać wpisu (przez wpis rozumie się także wykreślenie) danych odpowiadających rzeczywistemu stanowi rzeczy, o ile dokumenty stanowiące podstawę wpisu znajdują się w aktach rejestrowych, a dane te są istotne. W opisywanym stanie faktycznym sąd rejestrowy dysponował postanowieniem sądu o orzeczeniu zakazu, który został mu doręczony z urzędu na mocy art. 376 ust. 4 PrUpN i osoby te wpisane były w RDN. Art. 24 ust. 4 KrRejU pełni funkcję zbliżoną do art. 10 ustawy o księgach wieczystych i hipotece, to znaczy ma zapewnić zgodność treści rejestru z rzeczywistym stanem prawnym. Wątpliwe natomiast jest czy stanowi on podstawę do wykreślenia likwidatora wobec którego orzeczono zakaz z art. 373 PrUpN i czy orzeczenie to miałoby skutek konstytutywny w przypadku przyjęcia, że orzeczenie zakazu nie skutkuje brakiem zdolności prawnej w zakresie prowadzenia działalności i pełnienia wskazanych funkcji. Niemniej posłużenie się tą normą doprowadzić może do osiągnięcia celu postępowania i wykreślenia osoby wobec której zakaz został orzeczony.

12.3. Wnioski w zakresie skutków orzeczenia zakazu

Przedstawiony powyżej pogląd, odmawiający czynnością prawnym zawartym przez osobę wobec której orzeczono zakaz prowadzenia działalności i pełnienia wskazanych funkcji prowadzi do niedających się pogodzić z celami zakazu wniosków. Po

---

⁷⁵ sygn. akt KR XI Ns Rej. KRS 2003/07/366

pierwsze przepis art. 373 stanowiłby *lex imperfecta*⁷⁶. Po drugie funkcją zakazu jest wyeliminowanie z obrotu gospodarczego podmiotów, które w tym zakresie okazały się „niegodnymi” aby w nim uczestniczyć. Zakaz nie ma na celu do doprowadzenia do dalej idącej odpowiedzialności: karnej czy cywilnej, do czego prowadziłyby takie rozwiązanie. Ponadto przepisy prawa procesowego i deklaratorywny charakter wpisu w KRS nie daje zadawalającego rozwiązania w tej materii i jako takie nie może zostać uznane za poprawne. Prowadziłyby to także do wielkich utrudnień w zakresie obrotu gospodarczego.

Przyjęcie natomiast nieważności czynności dokonywanych wbrew zakazowi spełnia funkcje omawianej instytucji i umożliwia organom wydającym decyzje procesowe o skutkach jedynie deklaratoryjnych doprowadzenia do sytuacji zgodnych z prawem, co nie wyklucza zastosowania sankcji karnych wobec osoby łamiącej zakaz z art. 373 PrUpN.

WNIOSKI

Po przeszło pięciu latach obowiązywania PrUpN Trybunał Konstytucyjny wypowiedział się dwukrotnie na temat nie zgodności przepisów ustawy z Konstytucją RP⁷⁷. Z przeprowadzonych badań wynika, że średnio liczba postępowań o orzeczenie zakazu zmalała jedenastokrotnie w okręgu sądu upadłościowego w Krakowie. Ma to swój oddźwięk także w ilości orzekanych zakazów.

Zmiany wprowadzone ostatnią nowelizacją należy ocenić w zasadzie pozytywnie, jednak wydaje się, że nie doprowadzą one do zamierzonego rezultatu. Zwłaszcza przychylnie należy ocenić uzupełnienie art. 374 ust. 2 polegające na rozszerzeniu zakresu podstaw orzekania zakazu prowadzenia działalności gospodarczej w stosunku do reprezentantów przedsiębiorcy będącego osobą prawną lub handlową spółką osobową o przypadek, gdy następstwem celowego działania lub rażącego niedbalstwa tych osób jest pogorszenie się sytuacji finansowej dłużnika. Chodzi o objęcie zakazem osób, które stały

---

⁷⁶ Tak S. Gurgul, Prawo..., s. 993, wykluczając możliwość stosowania sankcji z art. 1051 KPC, jako że środki przymusu przewidziane w postępowaniu egzekucyjnym przewiduje jedynie w przypadku niewykonywania obowiązków określonych w przepisach art. 58-60 PrUpN.

⁷⁷ wyr. TK z dnia 14 marca 2006 r., SK 4/05 i wyr. TK z 19 września 2007 r., SK 4/06

się reprezentantami przedsiębiorcy w sytuacji jego niewypłacalności, a ich działania pogorszyły jeszcze jego kondycję finansową.

Cytowana norma znajdzie zastosowanie nie tylko do osób, które zostały członkami zarządu w sytuacji istnienia niewypłacalności, ale także do osób które pełniły funkcje kierownicze przez cały okres. Można wyobrazić sobie sytuację w której niewypłacalność nastąpiła z przyczyn niezależnych od dłużnika. Osobom zobligowanym do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości pozostają dwa tygodnie na pogorszenie sytuacji finansowej dłużnika. Oczywiście czyn ten może realizować znamiona typu czynu zabronionego z art. 296 KK, ale jak zostało powiedziane jedynie orzeczenie zakazu o którym mowa w art. 373 PrUpN może spowodować zupełne usunięcie takiej osoby z życia gospodarczego, a celem wprowadzenia regulacji nie było przecież wymierzanie sankcji, a odstraszenie od popełnienia czynów bezprawnych.. Podobną sytuację miał okazję rozstrzygnąć Sąd Okręgowy w Krakowie (sygn. akt XII Ga 153/07). Z wnioskiem o orzeczenie zakazu wystąpił syndyk upadłej firmy, wobec członka zarządu upadłego, który pobrał „zaliczki” w kwocie 400 tys. zł. Pieniądze te nigdy nie zostały zwrócone. Sąd II instancji podzielił pogląd sądu rejonowego, że pobranie i wydatkowanie powyższych kwot nie miało jednak wpływu na niewypłacalność w takim znaczeniu o jakim mowa w art. 374 § 1 i 2 PrUpN. W uzasadnieniu postanowienia sądu pierwszej instancji, sąd stwierdził, że: w przypadku niniejszej spółki wymagalne zobowiązania, których niewykonywanie stanowiło o niewypłacalności dłużnika wynosiły łącznie ponad 5 mln zł. W tej sytuacji twierdzenie, że brak zwrotu pobranych przez uczestnika zaliczek w kwocie ok. 400 tys. zł. był tożsamy z doprowadzeniem do niewypłacalności dłużnika, jest całkowicie nieuprawnione. Oczywistym jest bowiem, że gdyby nawet powyższa kwota pozostawała w majątku spółki to i tak ponad 4 mln zaległych zobowiązań było kwotą stanowiącą o stanie niewypłacalności dłużnika⁷⁸.

Nowelizacja nie rozwiązuje natomiast innych problemów i charakterze systemowym. Niestety z winy ustawodawcy doszło do marginalizacji roli postępowania w przedmiocie orzeczenia zakazu. Wpływ ma na to niewątpliwie wprowadzenie postępowania wnioskowego, zastępując tym samym postępowanie wszczynane z urzędu. Rozszerzenie katalogu podmiotów mających legitymację do złożenia wniosku, ani brak utraty legitymacji czynnej w związku z ich odwołaniem, nie zmieni tej konstatacji.

Zmiana polegająca na wszczynaniu postępowań jedynie na wniosek, miała niewątpliwie dobre założenie zlikwidowania inkwizycyjności postępowań w przedmiocie orzeczenia zakazu. Kontradyktoryjność postępowanie nie koniecznie musi łączyć się natomiast z dyspozycyjnością materialną⁷⁹. Wprowadzenie dyspozycyjności spowodowało, że wierzyciele, jako najliczniejsza grupa wnioskodawców, zainteresowani są jedynie spełnieniem świadczenia przez dłużnika, a w razie realizacji tego celu nie są zainteresowani dalszym losem postępowania. Ma to swoje usprawiedliwienie na gruncie ekonomicznej analizy takiej sytuacji. Uczestnictwo w postępowaniu łączy się z obciążeniami finansowymi, czasowymi, a nawet emocjonalnymi. Obecność w sądzie nie jest „zwykłą czynnością życia codziennego”. Dlatego wierzyciele niejednokrotnie, po spłacie należności przez dłużnika, cofają wniosek.

Tak więc w praktyce zaobserwować można kolejną funkcję zakazu, a to funkcję windykacyjną. Po pierwsze sięganie przez wierzycieli do odpowiedzialności osobistej członków zarządu należy do rzadkości, zwłaszcza, że nie każdy wierzyciel może sobie na to pozwolić pod względem majątkowym. Natomiast postępowanie o orzeczenie zakazu cechuje taniość – opłata sądowa wynosi 100 zł. Ponadto zagrożenie prawom osobistym osób decydujących o wykonaniu zobowiązania, w powszechnej opinii, wpływa na jego wykonanie.

WYKAZ SKRÓTÓW

1. Źródła prawa

KC	- ustawa z 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93)
dKK	- ustawa z 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 13, poz. 94) – nieobowiązujące
KK	- ustawa z 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553)
Konstytucja RP	- ustawa z 2 kwietnia 1997 r. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze sprost.)
Konwencja lugańska	- Konwencja o Jurysdykcji w Wykonywaniu Orzeczeń Sądowych w Sprawach Cywilnych i Handlowych – sporządzona w Lugano 16 września

⁷⁸ post. Sądu Rejonowego w którym prowadzone były badania z dnia 11 stycznia 2007 r., VIII Gzd 18/06/S.

⁷⁹ odnośnie dyspozycyjności materialnej i formalnej por. W. Broniewicz, Postępowanie..., s. 55-56.

	1988 r. (Dz. U. 2000, Nr 10, poz. 132)
KP	- ustawa z 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy (tekst jedn. Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94)
KPC	- ustawa z 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296)
KPK	- ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 ze zm.)
KRO	- ustawa z 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 9, poz. 59)
KSH	- ustawa z 15 września 2000 r. - Kodeks spółek handlowych (Dz. U. Nr 94, poz. 1037)
OrdPodU	- ustawa z 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (t.j. Dz. U. z 2005 r. Nr 8, poz. 85 ze zm.)
PrBank	- ustawa z 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (t.j. Dz.U. 2002, Nr 72, poz. 665 ze zm.)
PrPrywM	- ustawa z 12 listopada 1965 r. - Prawo prywatne międzynarodowe (Dz. U. Nr 46, poz. 290)
PrUkł	- rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z 24 października 1934 r. - Prawo o postępowaniu układowym (Dz. U. Nr 93, poz. 836 ze zm.) - nieobowiązujące
PrUp	- rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z 24 października 1934 r. - Prawo upadłościowe (tekst jedn. Dz. U. z 1991 r. Nr 118, poz. 51) - nieobowiązujące
PrUpN	- ustawa z 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. Nr 60, poz. 535 ze zm.)
PrUpZm	- ustawa z dnia 13 lipca 1997 r. o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe i niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 117, poz. 751)
PrUSP	- ustawa z 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. Nr 98, poz 1070 ze zm.)
SwDzGospU	- ustawa z 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 173, poz. 1807)
KH	- rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z 27 czerwca 1934 r. – Kodeks handlowy (Dz. U. Nr 57, poz 502 ze zm.) - nieobowiązujące
KSCU	- ustawa z 2 marca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167, poz. 1398)
KrRejSU	- ustawa z 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (tekst jedn. Dz. U. z 2001 r. Nr 17, poz. 209)
RegSądR	- rozp. MS z 19 listopada 1987 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. Nr 38, poz. 218 ze zm.)

Uwaga: artykuły powołane bez bliższego określenia są artykułami ustawy z 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. Nr 60, poz. 535).

2. Inne skróty

arg.	argument
art.	artykuł
CSK	(wydział) cywilny skarga kasacyjna
CZP	(wydział) cywilny zagadnienie prawne
jw.	jak wyżej
Ga	(wydział) gospodarczy apelacja
Gzd	(wydział) gospodarczy zakaz działalności
KNF	Komisja Nadzoru Finansowego
lit.	litera
m. in.	między innymi
M.P.	Monitor Prawniczy
nast.	następny
np.	na przykład
nr	numer
NUS	Naczelnik Urzędu Skarbowego
pkt	punkt
por.	porównaj
post.	postanowienie
PPH	Przegląd Prawa Handlowego
PrzedRej	przedsiębiorca rejestrowy
PS	Przegląd Sądowy
PSL	Polskie Stronnictwo Ludowe
r.	rok
RDN	rejestr dłużników niewypłacalnych
red.	redakcja
rozd.	rozdział
rozp.	rozporządzenie
RP	Rzeczypospolita Polska
RPO	Rzecznik Praw Obywatelskich
s.	strona
SLD	Sojusz Lewicy Demokratycznej
SN	Sąd Najwyższy
SO	Sąd Okręgowy
sp. j.	spółka jawna
sp. z o.o.	spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
SR	sąd rejonowy
sygn. akt	sygnatura akt
t.	tom
tj	to jest
t. j.	tekst jednolity
TK	Trybunał Konstytucyjny
tzn.	to znaczy
uchw.	uchwała
UOKiK	Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
US	Urząd Skarbowy
wyd.	wydanie

w. zw.	w związku
sprost.	sprostowanie
tzw	tak zwany (-a, -e)
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych
zm.	zmiany
zob.	zobacz

Uwaga: ilekroć w niniejszej pracy mowa jest o zakazie, zakazie prowadzenia działalności bądź zakazie prowadzenia działalności gospodarczej rozumie się przez to pozbawienie prawa prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek oraz pełnienia funkcji członka rady nadzorczej, reprezentanta lub pełnomocnika w spółce handlowej, przedsiębiorstwie państwowym, spółdzielni, fundacji lub stowarzyszeniu.